

Isyys lasten silmin

Raino Hakkarainen

Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Kevätlukukausi 2021

Kasvatustieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Hakkarainen, Raino. 2021. Isyys lasten silmin. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 65 sivua + liitteet.

Tutkimuksessani tarkastelun kohteena olivat esiopetusikäisten lasten näkemykset omista isistään ja isyydestä. Tavoitteenani oli selvittää yksittäisten lasten käsityksiä heidän omista isistään sekä isien ja lasten yhdessäolon sisältöjä. Näiden lisäksi tutkin lasten käsityksiä hyvästä isyydestä ja yleisesti isille kuuluvista tehtävistä. Isyyden tutkiminen lasten näkökulmasta on olennaista, sillä isien vaikutukset lasten elämään voivat olla merkityksellisiä ja pitkäkestoisia. Lapsinäkökulmainen isyystutkimus on Suomessa vielä vähäistä, minkä vuoksi tutkimustiedon lisääminen aiheesta on tärkeää.

Toteuttamani tutkimus on laadullinen ja hyödynsin piirteitä fenomenografisesta tutkimusotteesta. Aineisto koostuu syksyn 2019 aikana toteutetuista lasten teemahaastatteluista. Haastatteluihin osallistui yhteensä 12 esiopetusikäistä lasta. Aineiston analyysissä sovelsin fenomenografisen analyysin periaatteita.

Tutkimukseen osallistuneet lapset avasivat käsityksiä omista isistään kuvailemalla isien luonteenpiirteitä, ulkonäköä, mielenkiinnonkohteita, tapaa näyttää tunteita sekä harrastuksia ja työtä. Tulokset osoittavat, että lasten ja isien yhdessäolo koostuu laajasti erilaisista sisällöistä: leikistä ja ulkoilusta, päivittäisistä askareista, hoivasta sekä vapaa-ajan aktiviteeteista. Isille kuuluviksi tehtäviksi lapset nimesivät kodinhoidon, lapsista huolehtimisen, ajanviettämisen perheen kanssa, työn tekemisen sekä arkisen toiminnan, joka sisältää esimerkiksi isän oman ajan. Hyvän isän kriteereitä olivat ajan viettäminen lasten kanssa, rajojen asettaminen ja velvollisuuksien hoitaminen. Hyvältä isältä edellytettiin tietynlaisia piirteitä, kuten kiltteyttä.

Asiasanat: isyys, isän piirteet, hyvä isä, lapset, lapsuus, fenomenografia

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	4
2	ISYYDEN MÄÄRITTELY JA MERKITYS	5
	2.1 Isyyden määrittelyä	5
	2.2 Isän ja isyyden merkitys lapselle	7
	2.3 Isän ja lapsen yhdessäolo	11
3	NÄKÖKULMIA HYVÄÄN ISYYTEEN	15
	3.1 Hyvä isyys yhteiskunnan näkökulmasta	15
	3.2 Hyvä isyys isien näkökulmasta	16
	3.3 Hyvä isyys lasten näkökulmasta	18
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	22
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	23
	5.1 Lapsuudentutkimus ja sen merkitys.....	23
	5.2 Tutkimusote	24
	5.3 Tutkimukseen osallistujat ja tutkimusaineisto	26
	5.4 Aineiston analyysi	28
	5.5 Eettiset ratkaisut.....	31
6	TULOKSET	33
	6.1 Lasten käsityksiä omista isistään.....	33
	6.1.1 Luonteenpiirteet	33
	6.1.2 Ulkonäkö	33
	6.1.3 Mistä isä pitää ja mistä ei pidä	34
	6.1.4 Tunteiden näyttäminen	35

6.1.5	Harrastukset ja työ	36
6.2	Lasten ja isien yhdessäolon sisällöt	38
6.2.1	Leikit ja ulkoilu	39
6.2.2	Vapaa-ajan aktiviteetit	41
6.2.3	Päivittäiset askareet	43
6.2.4	Hoiva ja huolenpito	45
6.3	Lasten käsitykset isien tehtävistä ja hyvästä isästä	46
6.3.1	Lasten käsitykset isien tehtävistä	46
6.3.2	Hyvän isän kriteerit	49
7	POHDINTA	53
7.1	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	53
7.2	Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet	56
7.2.1	Tutkimuksen luotettavuus	56
7.2.2	Jatkotutkimushaasteet	60
	LÄHTEET	61
	LIITTEET	66

1 JOHDANTO

Puolueet haluavat isät kotiin lapsia hoitamaan (Koivisto & Toivonen 2019), Teemu Pukki kertoo, mikä teki hänestä lopulta paremman pelaajan – yksi tekijöistä on isyys (Virtanen 2018), Isyysvapaa uudistus ei juuri lisännyt isien vapaiden käyttöä, kertoo Kela (STT 2018). Edellä on listattuna muutamia isyyteen liittyviä otsikoita eri medioista vuoden 2018 lopulta ja vuoden 2019 alusta. Tämä on vain pintaraapaisu siihen, kuinka voimakkaasti isyys ja siihen liittyvät ilmiöt ovat olleet esillä julkisessa keskustelussa lähivuosina. Isyyteen liittyviä uutisia, artikkeleita, kolumneja ja mielipidekirjoituksia on laajalti löydettävissä eri lehdistä ja verkkojulkaisuista. Isyys ja isät ovat saaneet julkaisuissa tilaa myös sellaisilta osastoilta, joilla niitä ei ole totuttu näkemään. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii edellä mainitsemani urheilupalstan artikkeli isyyden vaikutuksista Teemu Pukin pelaamiseen.

Isyys ja isät ovat vahvasti esillä eri medioissa, mutta käsitelläänkö isistä puhuttaessa myös heidän lapsiaan ja heidän näkökulmaansa? Suurin osa lukemistani isiä käsittelevistä uutisista ja artikkeleista lähestyy isyyttä muusta kuin lasten näkökulmasta. Lasten näkökulman huomioiminen olisi toki merkityksellistä mediassa, mutta ennen kaikkea tieteessä. Sekä kotimaisessa että kansainvälisessä isyystutkimuksessa pienten lasten näkökulma on jäänyt sivuosaan (ks. Mykkänen & Aalto 2010, 78; Milner & Chawla-Duggan 2018, 131), vaikka lasten ja nuorten äänet ovat alkaneet kuulua myös tällä tutkimusalueella. (esim. Valkonen 2006; Hietanen, Määttä & Uusiautti 2013.) Oma tutkimukseni keskittyy vähemmälle huomiolle jääneisiin varhaiskasvatusikäisiin lapsiin, tuoden lasten ääntä kuuluviin isyystutkimuksen osalta. Lasten äänen kuuleminen auttaa ymmärtämään lapsia ja lapsuutta yhteiskunnan kontekstissa, jota voi pitää lapsuudentutkimuksen perimmäisenä tarkoituksena (Alanen 2009, 9).

Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat niin lasten omat isäsuhteet, kuin myös lasten ajatukset isyydestä ja sen sisällöistä yleisellä tasolla. Pyrin selvittämään, millaisena haastatellut lapset käsittävät oman isänsä ja mitä he kertovat isiensä kanssa tekevän. Isien merkityksellisyydestä lasten kasvuun ja

kehitykselle on saatu monipuolisesti tutkimustuloksia (esim. Tamis-LeMonda ym. 2004; Yarrow ym. 1984), mutta yhdessäolon sisältöjä sekä heidän välisensä suhteen ominaispiirteitä käsittelevä tutkimus on vielä vähäistä. Näiden voi ajatella osaltaan selittävän sitä, millä tavoin isät vaikuttavat lasten kasvuun ja kehitykseen. Tämän vuoksi pidän niiden tutkimista merkityksellisenä. Lasten omien isäsuhteiden lisäksi keräsin tietoa heidän käsityksistään isien tehtäviin ja hyvän isän ominaisuuksiin liittyen.

Tutkimukseni tulososion keskiössä ovat lasten ja isien yhdessäolon sisällöt. Tämän aihealueen sisällöt herättivät haastatelluissa lapsissa (N=12) eniten keskustelua, jonka seurauksena aineisto oli tämän tutkimuskysymyksen osalta muita laajempi. Koska lasten ja isien yhdessäolon sisältöjä tarkasteleva tutkimus on Suomessa vähäistä, voi tutkimukseni painotusta pitää isyystutkimuksen näkökulmasta perusteltuna.

2 ISYYDEN MÄÄRITTELY JA MERKITYS

Tässä luvussa tarkastelen isyyden käsitettä, määrittelen isyyttä sekä tuon esille erilaisia isä- ja isyysjaotteluja. Lisäksi tuon esille, millaisia vaikutuksia isällä voi lapsen elämään olla. Lopuksi esittelen tutkimuksia lasten ja isien yhdessä viettämän ajan määrästä, sisällöistä ja muista ominaispiirteistä.

2.1 Isyyden määrittelyä

Isyyden yksiselitteistä määrittelyä voidaan pitää haastavana. Osaltaan asiaa vaikeuttaa se, että isyyksiä on listattavissa lukuisia. On olemassa esimerkiksi koti-isiä, uusperheen isiä, yksinhuoltajaisia ja sateenkaariperheen isiä (Marsiglio & Roy 2012, 17). Eerola ja Mykkänen (2014, 11) ovat nostaneet esille, kuinka yhteiskunnan muutosten myötä nykyisin ei ole täysin selkeää, kenen voidaan nähdä olevan isä. Isyyttä on tutkittu melko hajanaisesti, eikä varsinaista tutkimustraditiota ole syntynyt, mikä osaltaan hankaloittaa nykypäivän isyyden määrittelyä (Mykkänen & Aalto 2010, 77). Haasteellisuudesta huolimatta isyydelle on pyritty luomaan sitä kuvaavia määrittelyjä. Esimerkiksi Huttunen (2001) on määritellyt isää näin: ”Isä on (mies)henkilö, joka ei ole synnyttänyt lasta, mutta jolla on läheinen suhde lapseen” (Huttunen 2001, 57). Tässä isyydelle on määritetty yksiselitteinen kriteeri. Läheistä suhdetta ei tosin voida pitää ainoana isyyttä määrittävänä tekijänä, sillä isän lisäksi myös muiden lapsen elämään osallistuvien miesten on mahdollista täyttää tämä kriteeri.

Useat tutkijat ovat pyrkineet luokittelemaan ja määrittelemään erilaisia isyyksiä. Huttunen (2001) on jakanut isyyden neljään osa-alueeseen: biologiseen, juridiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen isyyteen. *Biologisella isyydellä* viitataan henkilöön, joka on mahdollista todistaa lapsen biologiseksi isäksi. *Juridinen isyys* taas viittaa henkilöön, jolla on lain mukaan velvollisuuksia ja oikeuksia lapsen suhteen. *Sosiaaliseen isyyteen* kuuluu ajatus yhteisestä arjesta lapsen kanssa; isän tulee viettää aikaa lapsen kanssa ja pitää huolta lapsesta. Neljäs ja

viimeinen isyyden muoto, *psykologinen isyys*, viittaa isän ja lapsen välille syntyneeseen kiintymyssuhteeseen. Se, ketä lapsi pitää isänään, määrittää ensisijaisesti psykologisen isyyden. Lisäksi isän tunneside lapseen määrittää psykologista isyyttä. (Huttunen 2001, 58–63.)

Isän ja lapsen välisen suhteen lisäksi isyyttä voi tarkastella myös muista näkökulmista. Vuori (2004) on jakanut isyyden neljään eri malliin, joissa erilaisia isiä määritellään erityisesti suhteessa äiteihin. Ensimmäinen näistä isämalleista on *tasa-arvoinen isä*, joka kantaa äidin kanssa tasa-arvoisesti vastuun velvollisuuksistaan perheen parissa ja osana yhteiskuntaa. Toinen on *hoivaava isä*, joka toiminnallaan pyrkii luomaan läheisen suhteen lapsen kanssa. Kolmantena on *valintoja tekevä isä*, joka toimii omien halujensa mukaisesti ja tämän seurauksena vastuu lasten kasvattamisesta jää äidille. Viimeisenä on *maskuliininen isä*, jonka toiminta isänä on sidoksissa yhteiskunnan asettamiin ”vaatimuksiin” isyydelle ja hän pyrkii kantamaan toiminnallaan vastuuta yhteiskunnallisista seurauksista. (Vuori 2004, 29–30.) Kyseinen Vuoren (2004) jaottelu on 17 vuoden takaa, mikä on tärkeää pitää mielessä sitä tarkasteltaessa.

Nykypäivän isyydestä puhuttaessa käytetään usein termiä *postmoderni isyys*. Postmoderni isyys sisältää isän tasavertaisen osallistumisen lapsen elämään. Postmodernin isyyden keskiössä on isän ja äidin toteuttama jaettu vanhemmuus. (Kekäle & Eerola 2014, 21). Postmodernin isyyden lisäksi käsitteet *uusi isyys* tai *uuden isyyden ihanne* ovat edelleen käytössä nykypäivän isyydestä puhuttaessa. Huttunen (2001, 171) mukaan uusi isyys -käsite on voimakkaasti yhteydessä ajatukseen isästä kykenevänä huolenpitäjänä ja hoivaajana. 2010-luvun alussa Eerola ja Huttunen (2011, 212–213, 222) ovat tuoneet esille, kuinka uuden isyyden periaatteiden mukainen isyys kuvastaa yleisesti hyväksyttyä näkemystä hyvästä isyydestä Suomessa. Heidän mukaansa postmoderni isyys sekä uuden isyyden määritelmä ovat ”sopusoinnussa” keskenään.

Isyyden ilmiöstä puhuttaessa voi törmätä myös muihin termeihin, jotka kuvaavat isän tasavertaista osallistumista korostavaa mallia. Huttunen (2001) käyttää ilmiöstä termiä *hoivaisä* (vrt. Vuori 2004, *hoivaava isä*). Hoiva-isyyden perustana on *jaettu vanhemmuus*, joka vaatii toteutuakseen muun muassa mo-

lempien vanhempien tasavertaista sitoutumista vanhemmuuteen, keskinäistä arvostusta sekä työ- ja perhe-elämän tasapainottamista. (Huttunen 2001, 171.)

Myös termi *osallistuva isä* on käytössä nykypäivän isyysihanteesta puhuttaessa. Osallistuva isyys pitää sisällään ajatuksen pehmeämmästä maskuliinisuudesta ja vastuiden tasapuolisesta jakautumisesta sukupuolten välillä. Osallistuvan isyyden keskiössä ovat ajan antaminen lapselle sekä vastuun kantaminen isälle kuuluvista tehtävistä. (Kolehmainen 2004, 89, 96.) Mykkänen ja Eerola (2013) käyttävät nyky-isien vanhemmuusihanteesta puhuessaan käsitteitä *sitoutunut isä* ja isyyteen sitoutuminen. Heidän mukaansa isyyteen sitoutuminen edellyttää isältä kiintymystä lapseen ja aktiivista vuorovaikutusta tämän kanssa sekä ”saatavilla” olemista. Näiden lisäksi merkittävä osa sitoutunutta isyyttä on vastuun kantaminen hoivaan ja huolenpitoon liittyvistä tehtävistä. (Mykkänen & Eerola 2013, 17–18.)

Tämänhetkisestä isyyden ihanteesta käytettävä termi vaihtelee tutkijasta tai tahosta riippuen. On kyse sitten hoiva- isästä, uudesta isästä tai sitoutuneesta isästä, tavoitellun isyyden keskiössä vaikuttaa olevan pyrkimys isän osallisuuden ja vanhempien väliseen tasa-arvoon hoivan ja huolenpidon suhteen. Uuden isyyden kaltaisia osallisuutta korostavia isyyden malleja ei voi pitää varsinaisesti uusina, sillä tällaisista ideologioista on kirjoitettu jo 1900-luvun alkupuolella (ks. Aalto & Mykkänen 2010, 9). Kuten käyttämistäni lähteistä voi päätellä, jotkut esittelemäni isyyttä kuvaavat termit ovat olleet käytössä jo useita vuosia, jopa vuosikymmeniä. Tästä syystä on mahdollista, että niiden kuvaamat vaatimukset isyydelle eivät vastaa nykypäivän ”kriteerejä”. Tämä on tärkeää huomioida pohtiessa sitä, millaista isyyttä 2020-luvulla pidetään ihanteena.

2.2 Isän ja isyyden merkitys lapselle

Isyyden merkitystä voi tarkastella useista eri näkökulmista. Aihetta voi lähestyä niin lapsen, isän, parisuhteen kuin myös yhteiskunnan näkökulmasta. Ilmiön

kannalta jokainen edellä mainituista näkökulmista on tärkeä, mutta tämän tutkimuksen kannalta oleellista on tarkastella isyyden ja isien merkitystä lapselle

Täyttä yksimielisyyttä isien merkityksellisyydestä lapsen kehitykselle ei ole. Isyyttä tutkineet antropologit Gray ja Anderson (2015) tuovat esille, kuinka tutkijoiden keskuudessa näkemykset ydinperheen ylivertaisuudesta ja isän merkityksellisyydestä lapsen kehitykselle ovat polarisoituneet kahtaalle. Toisaalla ovat ne, jotka korostavat ydinperheen merkityksellisyyttä esimerkiksi lasten tunteidensäätelyn kehityksen kannalta ja toisaalla ne, jotka pitävät isän panosta helposti korvattavana. Tutkimustulosten kahtiajakautuneisuus tekee isän ja isyyden merkityksen selvittämisestä haastavaa. (Gray & Anderson 2015, 1-2.) Lamb (2010, 5) on esittänyt, että sukupuolen sijaan vanhemman lämpimyyden ja huolenpito määrittävät sen, kuinka suuri vaikutus vanhemmalla on lapsen kehitykseen.

Isien ja äitien tavassa olla vanhempi vaikuttaisi olevan eroja, minkä vuoksi on merkityksellistä selvittää erikseen isien ja äitien vaikutuksia lapsen kehitykseen. Eroja isien ja äitien välillä ilmenee esimerkiksi vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen määrässä. 2000-luvun alussa Huttunen (2001, 188) on kertonut ajankäyttötutkimusten paljastaneen isien viettävän huomattavasti äitejä vähemmän aikaa lastensa kanssa. Myös Lambin ja Lewisin (2010 97) mukaan suurin osa miehistä on äitejä vähemmän päivittäisessä vuorovaikutuksessa lastensa kanssa. Viime vuosikymmenten aikana isien käyttämä aika lastenhoitoon on kuitenkin lisääntynyt ja alle kouluikäisten lasten perheissä isien ja äitien välinen ero lastenhoidon määrässä on tasoittunut. Vuonna 2010 alle kouluikäisten lasten isät viettivät lastenhoidollisissa tehtävissä keskimäärin yhden tunnin ja 23 minuuttia päivässä, kun taas naisten vastaava aika oli yksi tunti ja 58 minuuttia. (Miettinen & Rotkirch 2012, 74, 76.) Vuoden 2017 Tasa-arvobarometrin mukaan useimmissa perheissä äidit hoitavat enemmän lastenhoitoon liittyviä tehtäviä, mutta äitien ja isien jaettu vastuu tehtävistä on yleistä (Pietiläinen & Attila 2018, 102).

Ajankäytön lisäksi sukupuolten välisiä eroja sensitiivisyydessä lasta kohtaan on selvitetty pitkään, tosin tutkimusten tulokset eivät ole yhteneviä. Esi-

merkiksi Powerin ja Parken (1983, 458) tutkimuksessa selvisi, että äidit reagoivat isää herkemmin lasten mielenkiinnonkohteisiin ja toimintaan leikin aikana. Lamb ja Lewis (2010, 96–97) ovat raportoineet tutkimustuloksista, joiden mukaan sensitiivisyydessä vanhempien välillä on eroja, mutta myös tuloksista, joiden mukaan eroja ei juurikaan ole. Osa ristiriitaisista tuloksista voi selittyä sillä, että tutkimuksia on toteutettu eri kulttuureissa (ks. Lamb & Lewis 2010, 96). Gray ja Anderson (2015, 1) kertovat isien käyttäytymisen ja roolien vaihteleman eri sosiokulttuuristen kontekstien välillä, mutta myös yksittäisten kulttuurien sisällä. Tämän tutkimuksen kannalta epäolennaisen sukupuolten vastakkainasettelun sijaan keskityn jatkossa esittelemään isien toiminnan seurauksia ja tapoja, joilla isät voivat lastensa elämiin vaikuttaa.

Isän osallistumisella lapsen elämään voi nähdä olevan useita seurauksia, joista osa vaikuttaa koko lapsen elinkaaren ajan. (Gray & Anderson 2015, 4.) Lamb (2010) on todennut isien vaikuttavan lasten elämiin sekä suorasti, että epäsuorasti. Suoraa vaikuttamista tapahtuu isän ja lapsen välisen kommunikation, esimerkiksi käytyjen keskustelujen seurauksena. Epäsuoraan vaikuttamiseen taas kuuluvat tavat, joilla isä vaikuttaa lapseensa ilman kahdenvälistä kommunikaatiota. Epäsuorana vaikuttamisena voidaan pitää esimerkiksi isän lapselleen näyttämää sosiaalista mallia. (Lamb 2010, 8–9.)

Huttunen (2001) on tuonut esille, kuinka lastenhoitoon aktiivisesti osallistuvien isien lapset pärjäävät usein paremmin niillä elämän osa-alueilla, joita pidetään sukupuolelle tyypillisesti ongelmallisina. Hänen mukaansa yksi tyttöjen ongelma-alueista on uravalinta, joka on usein vaatimaton koulumenestyksen verrattuna. (Huttunen 2001, 187.) Sarkadin ym. (2007, 155) raportissa selvisi, kuinka osallistuvien isien lasten koulumenestys on muita parempaa. Huttusen (2001, 87) mukaan yksi poikien ongelma-alueista on heikot sosiaaliset taidot. Isyydellä on havaittu olevan merkitystä myös lasten sosiaalisten taitojen kehitykseen. Lambin ym. (1982, 362) tutkimuksen mukaan ruotsalaiset pikkulapset, joiden kiintymyssuhde isään oli lämmin, olivat seurallisempia kuin lapset, joiden kiintymyssuhde isään oli etäisempi. Myös Sarkadi (2007, 155) kumppaneineen on raportoinut tuloksista, jotka kertovat isien osallisuuden positiivi-

sesta yhteydestä lasten sosiaalisiin taitoihin sekä lapsuudessa että aikuisena. Isän vaikutusten voi nähdä ulottuvan myös siihen, ilmeneekö lapsella käyttäytymisen ongelmia. Carlsonin (2006, 144–145) tutkimuksessa havaittiin, että lapsilla, joiden isät ovat aktiivisesti osallisina lastensa elämässä, esiintyy muita vähemmän ongelmakäyttäytymistä teini-iässä. Samassa tutkimuksessa selvisi, kuinka osallistuvien isien lapset kokevat muita vähemmän negatiivisia tunteita.

Paquette (2004, 198) on kertonut, kuinka yhtenä isän tehtävänä voidaan pitää lapsen tutustuttamista ympäröivään maailmaan ja sen sosiaalisiin ympäristöihin. Hänen mukaansa tätä voi pitää ensisijaisesti isän tehtävänä, sillä sosiaalisiin tilanteisiin tutustuminen vaatii lapselta tietynlaista äidistä erkaantumista. Sosiaalisten taitojen lisäksi isällä voi olla merkittävä vaikutus myös muiden taitojen oppimiseen. Yarrowin ym. (1984, 499) tutkimuksessa löydettiin positiivinen yhteys isien tarjoamien virikkeiden ja pienten lasten ongelmanratkaisukyvyyn väliltä. Tutkimuksen mukaan poikalasten kohdalla tarjotut virikkeet olivat yhteydessä motivaatioon harjoitella ja tehdä haastavia toimintoja (*mastery motivation*). Isän ja lapsen välinen laadukas ja aktivoiva suhde voi vahvistaa lapsen pystyvyyden tunnetta, joka auttaa kohtaamaan haasteita niin fyysisessä, kuin sosiaalisessa ympäristössä. Pystyvyyden tunteen vahvistuminen mahdollistuu, kun lapsen on mahdollista kokeilla rajojaan turvallisessa ympäristössä. (Paquette 2004, 203.)

Yogmanin, Kindlonin ja Earlsin (1995, 63) tutkimuksessa selvisi, että sitoutuvien ja osallistuvien isien lapsilla oli korkeampi älykkyydosamäärä kuin niillä, joiden isät olivat vähemmän osallistuvia ja sitoutuneita. Myös Tamis-LeMonda ym. (2004) ovat tutkineet isien vaikutusta lasten kognitiiviseen kehitykseen. Tutkimuksen mukaan biologisten isiensä kanssa asuvat lapset menestyivät kognitiivisia taitoja mittaavissa testeissä paremmin kahden ja kolmen vuoden iässä kuin ne lapset, jotka eivät asuneet samassa osoitteessa isiensä kanssa. Tutkimuksessa kävi myös ilmi, että biologisen isiensä kanssa samassa taloudessa asuvat lapset menestyivät kolmen vuoden iässä muita paremmin sanavaraston laajuutta mittaavassa testissä. (Tamis-LeMonda ym. 2004, 1810.) Isien merkityksestä kielen kehitykseen kertovat myös Pancsofarin ja Vernon-Feagansin (2006,

583) tutkimuksen löydökset, joiden mukaan isän käyttämä monipuolinen kieli leikki-tilanteissa oli yhteydessä lapsen kehittyneisiin kielellisiin taitoihin tulevaisuudessa. Lambin (2010, 8) mukaan isien on todistettu käyttävän lastensa kanssa äitejä haastavampaa kieltä, minkä seurauksena lasten kielelliset taidot kehittyvät.

Edellä esittelin isyyden merkitystä pääasiassa lapsuudessa tapahtuvan kehityksen näkökulmasta, mutta myös isyyden pitkäaikaisia vaikutuksia on tutkittu. Guzzon (2011) Yhdysvalloissa toteutetun tutkimuksen kohteena olivat tuoreiden isien asenteet isyyttä kohtaan ja se, vaikuttiko asenteisiin heidän omien isiensä toiminta. Tutkimuksen mukaan ne miehet, jotka asuivat lapsuudessaan isän kanssa, pitivät isän tarjoamaa suoraa hoivaa ja taloudellista huolenpitoa muita tärkeämpänä. (Guzzo 2011, 278–279.) Huttunen (2001, 183) onkin peräänkuuluttanut isien hoivan merkityksellisyyttä. Hänen mukaansa isän tarjoaman mallin pohjalta rakennetaan usein käsitystä maskuliinisuudesta ja siitä, kuuluuko hellyyden osoittaminen ja hoivan tarjoaminen miehelle. Miesten oman isän osallistumattomuuden tai heikon osallisuuden on tutkittu olevan yhteydessä miesten ajatukseen isästä auktoriteettina ja roolimallina. Heikosti, tai ei lainkaan osallistuneiden isien lapset eivät pitäneet isän auktoriteettiasemaa yhtä merkityksellisenä, kuin miehet, joiden isät olivat aktiivisesti läsnä heidän lapsuudessaan. (Guzzo 2011, 10–11.)

2.3 Isän ja lapsen yhdessäolo

Isien ja lasten yhdessäolon määrää, sisältöjä ja ominaispiirteitä selvittäviä kotimaisia tutkimuksia on vielä melko vähän, mutta esimerkiksi Halme (2009) on selvittänyt väitöskirjatutkimuksessaan varhaiskasvatusikäisten lasten ja isien yhdessäoloa. Yhdessäolon sisältöjä sivutaan tavalla tai toisella myös muissa kotimaisissa tutkimuksissa (esim. Paajanen 2006; Tilastokeskus 2017). Kansainvälistä tutkimusta aiheesta löytyy huomattavasti kotimaista enemmän.

Lamb ja Lewis (2010, 115) kertovat useiden viime vuosituhanen puolella toteutettujen tutkimusten osoittaneen, että verrattaessa äiteihin, isän ja lasten

yhdessäolo koostui enemmän leikistä ja vähemmän hoivasta sekä huolenpidosta. Samankaltaisia tuloksia on saatu edelleen 2000-luvun puolella toteutetuissa tutkimuksissa. Esimerkiksi Laflammen, Pomerleau ja Malcuitin (2002) Kanadassa toteuttamassa tutkimuksessa verrattiin isejä ja äitejä saatavuuden ja vuorovaikutuksen suhteen lapsen ollessa 9 ja 15 kuukauden ikäinen. Tutkimuksessa selvisi, että isät olivat yleisesti äitejä harvemmin lastensa saatavilla. He olivat lähes poikkeuksetta äitejä vähemmän vuorovaikutuksessa lasten kanssa niin hoivan, ulkoilun kuin leikin osalta. Poikkeuksena olivat perheet, joissa lapsi oli 15 kuukauden ikäinen ja molemmat vanhemmat työskentelivät kodin ulkopuolella. Tällöin vuorovaikutuksen määrässä leikin suhteen ei ollut eroa vanhempien välillä. (Laflamme ym. 2002, 512.)

Myös Baxterin ja Smartin (2010) tutkimuksen perusteella äidit viettävät lastensa kanssa enemmän aikaa kuin isät. Äidit viettivät enemmän aikaa lasten kanssa tutkimuksen kaikissa ikäryhmissä, eli nollasta yhdeksään vuoteen. Sen sijaan sisällöltään äitien ja isien lasten kanssa viettämä aika oli määrään suhteutettuna hyvin samankaltaista. (Baxter & Smart 2010, 28–29.) Laflammen ym. (2010, 513) tutkimuksessa selvitettiin myös sitä, kuinka isän ja äidin päivittäinen osallistuminen eroavat toisistaan molempien vanhempien ollessa lapsen saatavilla. Tällaisessa tilanteessa äidin ja lapsen välistä vuorovaikutusta oli isien vastaavaa enemmän. Eroa vuorovaikutuksen määrässä ilmeni etenkin hoivan osalta, kun taas ulkoilun ja leikin määrässä ei vanhempien välillä ollut eroa.

Isejä ja äitejä verrattaessa ajankäytön suhteen on muistettava, ettei vanhempainvapaaajärjestelmä tarjoa äidille ja isälle identtisiä mahdollisuuksia viettää aikaa lapsen kanssa. Vanhempainvapaat ja niiden jakautuminen vanhempien kesken ovatkin herättäneet paljon keskustelua eri kanavissa (Eerola & Mykkänen 2014, 8). Nykyisen perhevapaaajärjestelmän mukaan äitiysvapaa on kestoltaan 105 päivää ja isyysvapaa 54 päivää. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021.) Äitiysvapaan loputtua alkaa 158 päivää kestävä vanhempainvapaa, jonka isä ja äiti voivat jakaa keskenään haluamallaan tavalla (Kela 2019). Vanhempainvapaiden jakautumisen vaikutusta vanhemman ja lapsen yhdessäolon sisältöihin on mahdotonta arvioida tämänhetkisen tiedon pohjalta. On tärkeää

ymmärtää, että vanhemman ja lapsen yhdessäolon määrän taustalla on muitakin vaikuttavia tekijöitä kuin sukupuoli.

Ajankäytön lisäksi eroavaisuuksia isien ja äitien väliltä on löydetty muun muassa tavoista leikkiä lasten kanssa. Esimerkiksi yhdysvaltalaisen isien ja lasten leikit ovat fyysisesti stimuloivampia, kuin äitien ja lasten väliset. Tämän suhteen erot sukupuolten välillä tasaantuvat lapsen kasvaessa. (Lamb & Lewis 2010, 114–115). Väestöliiton perhebarometriä (2006) varten haastatellut isät kertoivat leikkivänsä lastensa kanssa erilaisia leikkejä kuin äidit. Usein nämä leikit olivat luonteeltaan äidin kanssa leikittyjä fyysisempiä. (Paajanen 2006, 43.) Kaikki tutkimukset tosin eivät tue näitä löydöksiä isien ja lasten välisten leikkien fyysisemmästä luonteesta. Laflammen ym. (2002, 514) tutkimuksessa eroa äitien ja isien väliltä leikkien fyysisen stimuloivuuden suhteen ei löytynyt.

Baxterin ja Smartin (2010) tutkimuksessa isien ja lasten välisen, leikkiin rinnastettavissa olevan toiminnan sisällöt jaettiin viiteen kategoriaan: kirjan lukeminen, tarinoiden kertominen, sisäleikit, ulkoleikit ja päivittäiset askareet. Vastanneista isistä 98,3 % kertoi tekevänsä ainakin jotain näistä lapsensa kanssa viikoittain. Useimmiten isät kertoivat leikkivänsä lasten kanssa ulkoleikkejä ja lukevansa kirjoja. Ei kertaakaan -vastauksia kertyi eniten tarinoiden kertomiseen. (Baxter & Smart 2010, 30.) Jesseen ja Adamsonsin (2018) tutkimuksessa isien ja lasten yhdessäolon sisällöistä löydettiin sekä leikkiin rinnastettavia sisältöjä että hoivaa ja huolenpitoa sisältäviä toimintoja. Leikkiin rinnastettavista toiminnoista tutkimuksessa esiintyivät muun muassa laululeikit, palikoilla ja leluilla leikkiminen sekä erilaiset leikit, kuten piiloleikki. Hoivaan kuuluviksi toiminnoiksi nimettiin esimerkiksi halaaminen ja hellyyden osoittaminen sekä lapsen laittaminen sänkyyn. (Jesseen & Adamsons 2018, 39.)

Halmeen (2009) tutkimat leikki-ikäisten lasten isät olivat arkena keskimäärin neljä tuntia lapsen saatavilla tarvittaessa. Näistä neljästä tunnista keskimäärin 2,1 tuntia oli isän ja lapsen välitöntä yhdessäoloa. Tutkimuksessa selvinneitä isien ja lasten yhdessäolon sisältöjä olivat muun muassa ulkoilu, leikkiminen, lukeminen, keskusteleminen, ruokailu, lapsen tarpeisiin vastaaminen sekä nukkuunmenoon liittyvät sisällöt. (Halme 2009, 80, 83.)

Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimukseen (2017) osallistuneista isistä yli 40 prosenttia kertoi harrastaneensa liikuntaa lapsensa kanssa viimeisen vuoden sisällä. Tutkimuksen perusteella suosittuja yhdessäolon sisältöjä olivat käynnit erilaisissa kulttuuritilaisuuksissa, kuten elokuvissa, konserteissa, museoissa ja urheilutapahtumissa. Kotimaisista tutkimuksista myös Väestöliiton perhebarometrissa (2006) on tarkasteltu isien ja lasten yhdessäoloa. Tässä isien ja lasten yhteisinä aktiviteetteina esille nousivat muun muassa musiikki, lasten kylvettäminen ja uimassa käyminen. (Paajanen 2006, 43–44.)

3 NÄKÖKULMIA HYVÄÄN ISYYTEEN

Seuraavissa kolmessa alaluvussa käsittelen hyvää isyyttä eri näkökulmista. Etenen tarkastelussa yhteiskunnan näkökulmasta kohti yksilöllisempiä näkökulmia. Yhteiskunnan näkökulman lisäksi valitsin tarkastelun kohteiksi isien ja lasten näkökulmat. Käsittelen niin isyyteen liittyviä odotuksia kuin sitä, millainen on tämän päivän hyvä isä.

3.1 Hyvä isyys yhteiskunnan näkökulmasta

Isyys on ollut 2000-luvulla mediassa ja yhteiskunnassa voimakkaammin esillä kuin koskaan aiemmin (Eerola & Mykkänen 2014, 7). Mielenkiinto isyyttä kohtaan alkoi kuitenkin herätä jo ennen 2000-lukua. Marsiglian ja Royn (2012, 17) mukaan isät ovat olleet useissa teollistuneissa maissa ”tarkastelun” alaisina 1980-luvulta lähtien esimerkiksi tutkijoiden ja poliitikkojen toimesta. Tässä luvussa en käsittele hyvää isyyttä varsinaisesti yhteiskunnan edun näkökulmasta, vaan sitä, millainen hyvän isän kulttuurinen ihanne yhteiskunnassa vallitsee.

Hyväksi isäksi on päätöksentekijöiden toimesta perinteisesti määritelty isä, joka elättää perheensä ja joka elää yhdessä vaimon ja lasten kanssa (Marsiglio & Roy 2012, 2). Viime vuosituhaten lopulla lapsen hoitoon osallistuvaa isää pidettiin Euroopassa yleisesti *uuden isyyden ihanteen* (ks. luku 2.1) mukaisena (O’Brien & Moss 2010, 551). Aalto (2011, 32) on todennut, kuinka 2000-luvulla perhepolitiikassa perheitä on pyritty ohjaamaan osallistuvan isyyden toteuttamiseen.

Huttunen (2001, 10) kirjoitti 2000-luvun alussa isyyden muutoksesta ja nosti esille, kuinka puhe isyydestä oli niin moninaista, että nuoren isän oli haastavaa löytää tietynlaista hyväksytyä muottia isyydelle. Nykyisin näkemykset isänä olemisen tavoista ovat aiempaa laajemmat ja entistä useammat isyyden muodot ovat tulleet hyväksytyiksi. Isän roolin voikin nähdä olevan entistä vaihtelevampi. (Eerola & Mykkänen 2014, 7; Huttunen 2001, 149.) Tästä huolimatta hyvän isyyden kriteerit ovat samanaikaisesti kiristyneet, mikä osaltaan

rajoittaa hyväksytyjä isyyden muotoja. (Eerola & Mykkänen 2014, 7). Nykypäivänä isän tehtäviin voidaan katsoa kuuluvaksi muutakin kuin tasavertainen hoivaan ja huolenpitoon osallistuminen. Esimerkki isälle kuuluvista tehtävistä on Korhosen (2004) mukaan ”miehen mallin” tarjoaminen; isän on tarjottava lapselle miehinen samaistumisen kohde. Miehen mallin tarjoamista on pidetty merkittävänä varsinkin poikalasten kohdalla. (Korhonen 2004, 245.)

Eerola ja Mykkänen (2014, 9–10) ovat esittäneet kysymyksen siitä, onko isyydestä tullut nyky-yhteiskunnassa suoritus, jonka onnistumista mitataan vertaamalla sitä hyvän isän käsityksiin. Hyvän isyyden käsitysten moninaistuksessa, yhteiskunnan tasolla tapahtuvan isyyden onnistumisen mittaamisen voisi ajatella muuttuvan haastavammaksi. Eerola ja Mykkänen (2014, 9–10) toteavat, että jos isyys muuttuu mitattavaksi suoritukseksi, yksittäisten isien tarinat peittyvät helposti asiantuntijapuheen alle.

3.2 Hyvä isyys isien näkökulmasta

Isyyden määrittely -luvussa totesin, kuinka isyyden määrittelemine on nykyisin haastavaa. Määrittelyn lisäksi haasteita tuottaa myös se, etteivät isät välttämättä tiedä millaista isyyttä heidän tulisi toteuttaa. Huttunen (2001, 149) on nostanut isyyteen liittyen esille ongelman ”isyysperinteen” puuttumisesta, jonka vuoksi isät eivät välttämättä tiedä, millainen isä heidän kuuluisi olla. Edellä mainitun isyysperinteen ja isäkulttuurin syntymisen kannalta merkittävässä roolissa voisi ajatella olevan isyyskertomusten kuulemisen ja hyödyntämisen esimerkiksi tutkimuskäytössä. Aalto (2004) on tutkimuksessaan tarkastellut historiassa tapahtuneita isyyden muutoksia hyödyntäen isien isyyskertomuksia. Isien kertomuksia ja olemassa olevaa tutkimustietoa hyödyntämällä hän toteaa isyyden muuttuneen entistä monipuolisemmaksi ja joustavammaksi. Vaikka isän rooli voi olla joustava ja monipuolinen, isillä vaikuttaa olevan selkeä näkemys siitä, millaisia tehtäviä heillä on ja mitä tavoitteita he isyydelleen asettavat. (Aalto 2004, 81.)

Nyky-isät näkevät yleisesti onnistuneen isyyden kriteerinä vahvan ja läheisen suhteen säilyttämisen lapsensa kanssa. Yhdysvaltalaisten isien keskuudessa lapsen taloudellinen huolenpito ja hoiva muodostavat ihanteen uudesta isästä, johon isät taloustilanteesta, koulutustaustasta ja siviilisäädystä riippumatta pyrkivät. (Marsiglio & Roy 2012, 3.) Guzzon (2011) Yhdysvalloissa toteuttaman tutkimuksen mukaan suuri enemmistö tuoreista isistä koki osallisuuden lasten elämiin erittäin tärkeäksi. Osallisuutta pyrittiin toteuttamaan tarjoamalla toimeentuloa, suoraa hoivaa sekä auktoriteettia ja roolimallia. (Guzzo 2011, 10.)

Eerola (2014) on selvittänyt narratiivisten menetelmien avulla sitä, millaisia vastuita suomalaiset isät määrittelevät heillä olevan. Vastuualueista oli erotettavissa kolme teemaa: hoivaaminen, toimeentulon hankinta sekä kasvatus ja opetus. Hoivaaminen koettiin näistä isien vastuista kaikista perustavanlaatuisimmaksi. Läsnaolo ja huolenpito koettiin edellytyksinä vastuulliselle isyydelle. Palkkatyössä käymistä pidettiin isälle kuuluvana tehtävänä ja toimeentulon hankkimisen koettiin olevan enemmän miesten, kuin naisten vastuulla. Toimeentulon hankkimisen nähtiin olevan suoraan yhteydessä lasten ja perheen hyvinvoinnin turvaamiseen. Kolmas teemoista oli kasvatus ja opetus, johon katsottiin kuuluvaksi esimerkiksi lapsen kasvattaminen ”kunnon kansalaiseksi”. Tämä taas vaati oikeanlaisen mallin antamista lapselle niin miehestä, kuin aikuisesta ylipäätään. (Eerola 2014, 315–318.)

Väestöliiton perhebarometriin (2006) osallistuneista isistä lähes 90 % oli sitä mieltä, että isien on tärkeää hoitaa lastaan paljon tämän ollessa pieni. Alle kolmannes tutkittavista koki isän velvollisuudeksi perheen taloudellisen elättämisen äidin hoitaessa lasta vauva-aikana. (Paajanen 2006, 36.) Tämä tulos eroaa esittelemieni Eerolan (2014) ja Guzzon (2011) tutkimusten tuloksista, joiden osallistujat pitivät toimeentulosta huolehtimista ensisijaisesti miehen tehtävänä.

Sriramin (2012) Intiassa toteuttamassa tutkimuksessa selvisi, että paikalliset isät pitivät tärkeimpänä tehtävänä ohjata ja opastaa lasta. Toiseksi tärkeimpänä he pitivät perhesuhteiden ylläpitämistä ja kolmantena oli lapsen kykyjen ja valmiuksien parantaminen. Kykyjen ja valmiuksien parantamiseen sisältyi muun muassa koulunkäynnin tukeminen sekä tulevaisuutta varten oh-

jeistaminen. (Sriram 2012, 218.) Vaikka Suomen, Intian ja Yhdysvaltojen kulttuurit eroavat toisistaan selvästi, vaikuttaisi näiden maiden isillä olevan paljon yhteistä isyyssnäkemyksissään. Tutkimuksissa isien tehtävistä oli puhuttu hie- man eri termeillä, mutta eri maiden tutkimuksille yhteisiä isien vastuita näyt- täisivät olevan huolenpito, ohjaaminen ja opastaminen, roolimallina toimimi- nen sekä valmiuksien tarjoaminen.

Vaikuttaa siltä, että vaatimukset isyyttä kohtaan ovat ajan saatossa muut- tuneet. Marsiglian ja Royn (2012) mukaan 2000-luvun isiltä odotetaan aiempaa osallistuvampaa otetta perhe-elämään. Yhteiskunnan rakenteet eivät kuiten- kaan pysty vastaamaan isien tarpeeseen tasapainoilla näiden roolien välillä. Yhdysvalloissa isien onkin raportoitu kohtaavan aiempaa enemmän työ- ja per- he-elämän yhdistämisestä aiheutuneita konflikteja. (Marsiglio & Roy 2012, 3.) Myös Suomessa isät ovat kertoneet liian korkeista isyydelle asetetuista vaati- muksista. Väestökeskuksen perhebarometrin (Paajanen 2006) mukaan 13 % isis- tä on sitä mieltä, että isyydelle asetetut vaatimukset ovat liian korkeat ja 5 % isistä kokee, ettei täysin tiedä millaista isyyttä heiltä odotetaan. Riippumatta siitä tietävätkö isät, millaisia isiä heidän kuuluisi olla tai millaisia asetetut vaa- timukset heidän mielestään ovat, lähes kaikki perhebarometriin vastanneista olivat ylpeitä isyydestään (Paajanen 2006, 43). Isät itse kokevat velvollisuudek- seen hoitaa ja pitää huolta lapsestaan (esim. Eerola 2014; Paajanen 2006), mutta tätä ei tehdä pelkästään velvollisuudentunnosta. Perhebarometrin (2006) mu- kaan useat isät haluavat todistaa pystyvänsä huolehtimaan lapsesta äidin pois- sa ollessa. Usein he myös haluavat viettää aikaa kahden kesken lapsensa kanssa (Paajanen 2006, 43).

3.3 Hyvä isyys lasten näkökulmasta

Vuonna 2010 Mykkänen ja Aalto totesivat, ettei lasten ääntä ole juurikaan kuul- tu isyystutkimuksessa ja tarvetta lapsilähtöiselle tutkimukselle aiheesta olisi (Mykkänen & Aalto 2010, 78). Milnerin ja Chawla-Dugganin (2018, 131) mu- kaan isyyden tutkiminen lasten perspektiivistä, tai ylipäätään lasten näkökul-

man huomioiva isyyystutkimus, on suhteellisen harvinaista. Joitain isyyystutkimuksia on kuitenkin toteutettu lapsilähtöisesti sekä Suomessa (esim. Hietanen, Määttä & Uusiautti 2013) että ulkomailla (esim. Sriram 2012). Hietanen, Määttä ja Uusiautti (2013) ovat selvittäneet 10–12-vuotiailta lapsilta heidän käsityksiään hyvästä isästä. Tutkimuksessa hyvät isät on jaettu lasten vastausten perusteella seitsemään erilaiseen isätyyppiin. Näitä olivat: aktiivinen, välittävä ja hoitava, kurinpitäjä, esimerkillinen, arvostetussa asemassa oleva, kotitöihin osallistuva sekä reilu isä. (Hietanen, Määttä & Uusiautti 2013, 1830–1834.)

Lasten mukaan *aktiivinen isä* viettää paljon aikaa lastensa kanssa ja he tekevät asioita yhdessä. Aktiivinen isä voi esimerkiksi viedä lasta harrastuksiin ja tapahtumiin, tai ottaa mukaan kotitöihin. Aktiivinen isä puuhailee lapsensa kanssa paljon ja monipuolisesti. Seuraava isätyyppi, eli *välittävä isä*, sananmukaisesti välittää sekä hoitaa. Välittävä isä on luotettava ja hän kuuntelee, lohduttaa, tukee ja puolustaa lastaan. Välittävän isän tehtäviin kuuluu myös opettaa lapselle vastuullisuutta ja käytöstapoja. Kolmas isätyypeistä on *kurinpitäjä isä*. Lasten mukaan kurinpitäjä isä asettaa selvät rajat ja pitää huolta niiden noudattamisesta. Tämän lisäksi hänen tulee olla tiukka ja kykenevä pitämään kuria, mutta samaan aikaan olla reilu ja lempeä. Myöskään kurinpitäjä isälle ei kuulu huutaminen, uhkailu tai väkivalta. Listalla neljäntenä on *esimerkillinen isä*, joka kantaa vastuun perheestään ja toimii lapsille roolimallina. Esimerkillinen isä ei lasten mukaan juo alkoholia, polta tupakkaa tai käytä huumeita. Alkoholin ja tupakan suhteen osassa vastauksista lapset olivat tehneet myönnytyksen ja hyväksyneet nämä, kunhan niistä ei ole lapselle haittaa. (Hietanen, Määttä & Uusiautti 2013, 1831–1832.)

Isätyypeistä seuraava on *arvostetussa asemassa oleva isä*. Lasten mukaan isän tulee olla ihmisten silmissä arvostettu, jotta lapsi voi arvostaa häntä. Arvostuksen mittarina voi olla muun muassa hyvä työpaikka, tai työpaikka ylipäättään, jonka avulla on mahdollista elättää perhe. Lapset tiedostivat hyvän työpaikan usein vievän isältä aikaa olla perheen kanssa ja osin tämän kanssa ristiriidassa olikin hyvälle isälle esitetty vaatimus viettää paljon aikaa perheensä kanssa. Kuudes isätyyppi on *kotitöihin osallistuva isä*, joka nimensä mukaisesti

osallistuu kotitöihin. Kotitöihin kuuluvat esimerkiksi siivoaminen, tiskaaminen sekä ruoanlaittaminen ja niitä voi tehdä joko isä yksin tai vaihtoehtoisesti lasten kanssa. Vaikka lapset kokivat hyvän isän osallistuvan kotitöihin, pitivät he siitä huolimatta lasten hoitoa ensisijaisesti äitien tehtävänä ja isää äidin apulaisena tämän suhteen. Seitsemäs ja viimeinen isätyyppi on *reilu isä*. Reilu isä kohtelee kaikkia perheenjäseniä reilusti ja tasa-arvoisesti. Lapset pitivät tärkeänä, että isät viettävät aikaa lastensa kanssa tasapuolisesti, olivat he sitten tyttöjä tai poikia, ja että isä ei lelli yhtä lasta muita enemmän. (Hietanen, Määttä & Uusiautti 2013, 1832–1834.)

Valkosen (2006) tutkimuksessa on selvitetty lasten vanhemmuuskäsityksiä hyvän vanhemmuuden näkökulmasta. Valkosen mukaan hyvä vanhemmuus on sukupuolesta riippumatta jaettavissa viiteen kuvauskategoriaan, jotka määrittävät millaista käyttäytymistä hyvänä vanhempana olemisen vaatii. Tutkimukseen osallistuneiden lasten mukaan hyvä vanhempi pitää lasta tärkeänä, huolehtii, on kiva, rajoittaa ja kasvattaa sekä elää ihmisiksi.

Ensimmäisen kuvauskategorian mukaan hyvä vanhempi pitää lasta tärkeänä, välittää ja rakastaa. Hyvän vanhemman tulee kuunnella, tukea ja auttaa lastaan. Hyvän vanhemman tulee myös olla luotettava ja antaa aikaa lapselle. Toisen kuvauskategorian mukainen hyvä vanhempi pitää lapsesta huolen. Huolenpitoon kuuluvat yleinen huolehtiminen, auttaminen, elättäminen sekä kotitöiden tekeminen. Seuraavan kuvauskategorian mukainen hyvä vanhempi on kiva. Kiva-kuvauskategoria sisältää muun muassa ystävällisyyden, mukavuuden ja rentouden. Tämän mukaan vanhempi ei saa olla liian ankara ja vanhempi antaa lapselle vapauksia. Neljäs kuvauskategoria kuvaa vanhempaa rajoittajana, jonka tehtäviin kuuluvat lapsen opettaminen ja kasvattaminen. Rajoittava vanhempi asettaa lapselle rajat ja pitää kuria, eikä lelli. Viimeisen, eli viidennen kuvauskategorian mukaan hyvä vanhempi elää ihmisiksi. Vanhempi, joka elää ihmisiksi ei käytä päihteitä eikä riitele. Ihmisiksi elävä vanhempi ei myöskään eroa, tai erotessaan pitää yhteyttä lapsiinsa. (Valkonen 2006, 55.)

Isiltä vaadittavia ominaisuuksia ja isyyttä on tutkittu lasten näkökulmasta myös Intiassa. Sriramin (2012) toteuttamassa tutkimuksessa selvisi, että lapset

pitivät isän tärkeimpänä ominaisuutena kykyä luoda ja ylläpitää hyviä perhesuhteita. Toiseksi tärkeimpänä lapset pitivät resurssien tarjoamista, joka sisälsi muun muassa talouden turvaamisen. Kolmanneksi lapset nostivat esille valmiuksien tarjoamisen, johon kuului muun muassa elämässä tarvittavien taitojen opettaminen. Muita isältä vaadittavia ominaisuuksia olivat ohjaus ja mentorointi, huolenpito ja kasvun vaatimuksiin vastaaminen sekä sitoutuneisuus. (Sriram 2012, 215–218, 230.)

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSY- MYKSET

Tutkimuksen lähtökohta on kuulla lapsia aiheesta, jonka asiantuntijoita he ovat. Pysin selvittämään lasten käsityksiä isistä ja isyydestä. Tavoitteenani on kuvata yksittäisten lasten omaa isäsuhdetta ja sen sisältöjä sekä isien ominaispiirteitä lasten kertoman pohjalta. Tämän lisäksi selvitän, millaisia tehtäviä ja vastuita lapset ajattelevat isille yleisesti kuuluvan ja mikä tekee isästä hyvän isän. Näin ollen kolmannessa tutkimuskysymyksessä en ole kiinnostunut siitä, ajattelevatko lapset oman isänsä olevan hyvä isä, vaan siitä, millaiset tekijät heidän mielestään tekevät hyvän isän. Tutkimuskysymykset tarkentuivat seuraavanlaisiksi:

1. Millaisia käsityksiä lapsilla on omista isistään?
2. Mitä lapset kertovat tekevänsä isiensä kanssa?
3. Millaisia käsityksiä lapsilla on isien tehtävistä ja millainen heidän mielestään on hyvä isä?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Lapsuudentutkimus ja sen merkitys

Koska tutkimukseni kohteena ovat lapset ja heidän käsityksensä, avaan lyhyesti lapsuudentutkimuksen lähtökohtia ja tavoitteita. Päädyin keräämään aineiston lapsilta siitä syystä, että heidän kuulemisensa yhteiskunnan jäsenenä on tärkeää. Lapsuudentutkimuksen keskiössä ovat lasten kuuleminen, sekä lasten ja lapsuuden ymmärtäminen osana yhteiskuntaa. (Alanen 2009, 9). Lapsuudentutkimus ei lähesty lapsuutta aikuisten tulkintojen pohjalta, vaan lapsuuden ja sen ilmiöiden tarkastelu tapahtuu lasten näkökulmasta (Alasuutari 2009, 54).

Lapsuudentutkimuksesta puhuttaessa usein käytettyjä käsitteitä ovat muun muassa *lapsilähtöisyys* ja *lapsialoitteisuus*. Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan lapsen yksilöllisten ominaisuuksien, kuten mielenkiinnonkohteiden ja yksilöllisten tarpeiden, huomioon ottamista. Asioita on mahdollista tulkita lapsilähtöisesti niin aikuisten kuin lasten toimesta. Aikuisten ja lasten näkökulmat voivat poiketa toisistaan, tai olla jopa ristiriidassa keskenään, mutta molempien osapuolten näkemykset luovat kokonaiskuvan lapsilähtöisyydestä. Lapsialoitteisuudella taas viitataan lapsen aktiiviseen rooliin tutkimuksessa. Tällöin aloitteet tulevat suoraan lapsilta, jonka seurauksena intressit välittyvät ilman aikuisen tulkintaa. (Karlsson 2010, 123.)

Lapsen näkökulmasta toteutetusta tutkimuksesta, jossa lapsella on aktiivinen rooli voi käyttää käsitettä *lapsinäkökulmainen tutkimus* (ks. Alasuutari 2009, Karlsson 2008). Karlssonin (2008) mukaan lapsinäkökulmaisen tutkimuksen käsite viittaa tutkimukseen, jossa selvitetään lapsen näkökulmasta esimerkiksi lasten kokemuksia tai tapoja ilmasta asioita. Tällaisessa tutkimuksessa lapsinäkökulma huomioidaan prosessin jokaisessa vaiheessa; alkaen tutkimustehtävän ja -kysymysten muotoilusta, jatkuen johtopäätösten tekemiseen asti. Lasten toiminnan nähdään olevan sidoksissa heidän ympäristöihinsä ja muihin toimi-

joihin, sekä aikaan ja paikkaan. Lapsi- ja yhteisölähtöisyys ovatkin lapsinäkökulmaisen toiminnan ja tutkimuksen perusta. (Karlsson 2008, 73.)

Lapsuudentutkimuksen avulla on osoitettu, kuinka esimerkiksi yhteiskunnan poliittiset- ja sosiaaliset tekijät ovat suuressa roolissa lapsen elämässä; ne eivät pelkästään vaikuta lapseen, vaan tuottavat lapsuutta. Yhteiskunnan instituutiot, jollaiseksi myös perhe voidaan laskea, ovat siis osaltaan tuottamassa lapsuutta. (Alasuutari 2009, 54–55.) Tämän vuoksi myös isyyden tutkiminen lapsinäkökulmaisesti on perusteltua. Isä, joka on usein olennainen osa perhettä, on näin ollen osaltaan tuottamassa lapsuutta.

5.2 Tutkimusote

Toteutin tutkimukseni hyödyntämällä laadullisia tutkimusmenetelmiä, koska koin saavani niiden avulla parhaiten tietoa lasten käsityksistä isyyteen liittyen. Laadullisten metodien avulla on mahdollista tutkia esimerkiksi ihmisten asioille antamia merkityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 28.) Laadullisen tutkimuksen tavoitteena voikin olla juuri tutkittavien henkilökohtaisten tulkintojen esittely ja niiden tunnustaminen (Hakala 2018, 18). Aineistonkeruumenetelmäksi valitsin teemahaastattelun, josta kerron lisää luvussa 5.3.

Tutkimukseni pyrkimys ei ole niinkään selittää isyyttä ilmiönä, vaan ennen kaikkea pyrin kuvaamaan sitä lasten näkökulmasta. Tähän pyrin hyödyntämällä ensinnäkin lasten kerrontaa heidän omista isistään. Toiseksi selvitän lasten käsityksiä siitä, mitä yleisesti kuuluu isän tehtäviin ja mikä tekee isästä hyvän isän. Lasten kertomukset heidän omista isistään tarjosivat mahdollisuuden tarkastella heidän isäsuhteitaan ja löytää merkityksiä, joita lapset antavat näille suhteille. Kysyessäni lapsilta heidän ajatuksiaan iselle kuuluvista tehtävistä ja hyvän isän tunnuspiirteistä, pyrin selvittämään yksittäisten lasten erilaisia käsityksiä samasta ilmiöstä.

Koska tarkastelun kohteena ovat ihmisten erilaiset käsitykset isyydestä, hyödynsin tutkimuksessani piirteitä fenomenografisesta tutkimussuuntauksesta. Fenomenografian mukaan on olemassa vain yksi todellisuus, jonka yksilöt

käsittävät ja kokevat eri tavalla. Fenomenografiassa pyritään ilmiöiden kuvailuun, analysoimiseen ja erilaisten käsitysten ymmärtämiseen. Tässä kontekstissa käsityksellä tarkoitetaan kokonaisvaltaista ymmärrystä ilmiöstä. Käsitys pitää sisällään yksilön ilmiölle antaman merkityksen, jonka kautta ihminen voi luoda merkityksen itsensä ja todellisuuden välille. Käsitysten voidaan nähdä syntyvän yksilön aiempien kokemusten pohjalta. Fenomenografian näkökulmasta kokemusten määrittellään olevan yksilön ja todellisuuden välisiä sisäisiä suhteita. Käsitukset ovat siis tapoja kokea ilmiö. Fenomenografisen tutkimuksen tavoite on löytää yksilön ilmiölle antamia merkityksiä, sekä tarkastella yksilöiden käsitysten välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä. (Huusko & Paloniemi 2006, 163–164; Marton 2005, 143; Niikko 2003, 18, 25.)

Fenomenografisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita ilmiön toisen asteen näkökulmasta, jolloin tarkastelu kohdistuu yksilöiden tapoihin kokea ja käsittää ilmiö (Niikko 2003, 14, 24). Pyrkimys ei ole luoda tulkintoja todellisuudesta, vaan ihmisten käsityksistä todellisuuden ilmiöistä. (Huusko & Paloniemi 2006, 165.) Tutkijan osalta toisen asteen näkökulmasta lähestyminen vaatii omien käsitysten ja kokemusten poissulkemista (Niikko 2003, 24–25). Pyrin minimoimaan omien käsitysteni vaikutuksen esittämällä kysymykset haastattelussa ilman johdattelua ja muotoilemalla kysymykset sellaisiksi, että ne mahdollistavat lasten avoimen kerronnan.

Fenomenografiassa aineisto kerätään useimmiten avointen yksilöhaastatteluiden avulla (Niikko 2003, 31) ja aineistoista pyritään löytämään rakenteellisesti merkittäviä eroja ihmisten tavoissa hahmottaa ilmiötä ja luoda niiden pohjalta kategorioita (Marton 2005, 146). Tavoitteena on siis systematisoida jaettu ajattelutapoja ja löytää eroja käsitysten suhteen tietyn ryhmän keskuudessa. (Huusko & Paloniemi 2006, 165). Pyrin löytämään lasten vastauksista yhteisyyksiä ja eroavaisuuksia, joiden pohjalta oli mahdollista muodostaa eri ajattelutapoja esittäviä kategorioita. Fenomenografiassa pyrkimyksenä on paljastaa kaikki ne tulkinnat, joita kohderyhmällä on tietystä ilmiöstä (Marton 2005, 144).

5.3 Tutkimukseen osallistujat ja tutkimusaineisto

Keräsin tutkimukseni aineiston marras- ja joulukuussa 2019 haastattelemalla 12 esiopetusikäistä lasta. Kaikki tutkimukseen osallistuneet lapset olivat erään pohjoissavolaisen päiväkodin esiopetusryhmästä ja aineisto kerättiin kyseisen päiväkodin tiloissa. Kyseinen päiväkotiki, sen työntekijät, ryhmän lapset sekä osa lasten vanhemmista olivat minulle entuudestaan tuttuja, mikä helpotti haastatteluvien hankkimista. Haastateltavien tuntemista etukäteen voi pitää tutkimuksen kannalta hyödyllisenä, sillä vieraan ihmisen kanssa tapahtuva haastattelutilanne voi olla lapselle pelottava kokemus (ks. Helavirta 2007, 631). Äänitin kaikki haastattelut ääninauhurilla, minkä jälkeen tallensin aineiston kryptatulle muistitikulle tutkimuksen teon ajaksi. Litteroin kaikki haastattelut sanatarkasti.

Ainoat vaatimukset haastateltavien valinnassa olivat olemassa oleva isäsuhde sekä kyky ilmaista itseään ymmärrettävästi. Haastateltavilla tuli siis olla riittävät kielelliset valmiudet ja riittävä ymmärryksen taso isyydestä keskustelemiseen. Isäsuhteella ei välttämättä tarkoitettu biologista isää, vaan riitti, että lapsella on elämässään isähahmo. Tämän varmistin tiedustelemalla asiaa etukäteen ryhmän henkilökunnalta. Haastateltavien valinnasta kerron lisää eettisiä ratkaisuja käsittelevässä luvussa.

Valitsin tutkimukseni aineistonkeruumenetelmäksi yksilöhaastattelun. Haastattelu on yleisesti käytetty menetelmä silloin, kun selvityksen kohteena ovat lasten näkökulmat jostain ilmiöstä (Karlsson 2010, 128). Helavirran (2007) mukaan yksilöhaastattelun käyttö lapsilla herättää mielipiteitä puolesta ja vastaan. Yksilöhaastattelua kritisoidaan muun muassa siitä, etteivät lapset ole totuneet siihen, että heidän mielipiteitään ja näkemyksiään kuullaan yksilöllisesti. Yksilöhaastattelun etuna voidaan pitää sitä, että jokainen lapsi saa tasavertaisen mahdollisuuden tulla kuulluksi, minkä varmistaminen ryhmähaastattelussa olisi vaikeaa. (Helavirta 2007, 631.) Valitsin yksilöhaastattelun menetelmäksi juuri siitä syystä, että sen avulla pystyin varmistamaan jokaisen lapsen yksilöllisen kuulemisen. Haastattelun etu tutkimusmenetelmänä on sen joustavuus: kysymyksiä on mahdollista toistaa, niiden järjestystä on mahdollista muuttaa tarvittaessa ja väärinymmärrykset on mahdollista selvittää (Tuomi & Sarajarvi

2009, 73). Haastattelut olivat muodoltaan teemahaastatteluja eli puolistrukturoituja haastatteluja. Haastattelurunkoa (ks. liite 3) luodessani hyödynsin etukäteen mietittyjä, tutkimustietoon perustuvia teemoja, kuten teemahaastattelussa yleisesti on tapana (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Olemassa oleva teoriatieto ohjasi haastattelurungon suunnittelua muilta osin, paitsi ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta. Tämä johtuu siitä, että lasten käsityksiä omista isistään on selvitetty vähänlaisesti.

Fenomenografisessa tutkimuksessa kysymysten asettelu, mitä ja miten kysytään, on tärkeässä roolissa. Haastattelussa esitettyjen kysymysten tulee olla mahdollisimman avoimia, jotta haastateltavan on mahdollista vastata niihin juuri tahtomallaan tavalla. (Marton 2005, 152.) Runkoa luodessani pyrin luomaan kysymyksistä sellaisia, jotka antavat tilaa haastateltaville johdatella haastattelua tahtomaansa suuntaan (ks. Marton 2005, 152). Haastellessani lapsia käytin usein sanoja kuten "mitä" tai "millainen", joita käyttämällä pyrin jättämään enemmän tilaa lasten omalle kerronnalle (ks. Helavirta 2007, 634). Haastattelijan tietoinen ja tiedostamaton johdattelu määrittää lapsia haastatellessa sitä, mihin ja miten he kokevat voivansa vastata (Karlsson 2010, 128). Tämän vuoksi omaa toimintaa, kuten ilmeitä ja eleitä, on tärkeää havainnoida haastattelutilanteissa. Huomioin lasten käytöstä haastatteluiden aikana ja mukautin tilanteita sen mukaisesti. Jos lapsi esimerkiksi vaikutti siltä, että vastaaminen on haastavaa, pyrin tukemaan lasta vastaamisessa tai siirryin suosiolla seuraavaan kysymykseen.

Huolimatta pyrkimyksestäni kysymysten avoimuuteen, loin haastattelulle selkeän rungon (Liite 3). Tämä toimi tukena itselleni ja auttoi minua saamaan jokaiselta haastateltavalta vastaukset tiettyihin kysymyksiin. Haastattelurungon kysymykset oli muotoiltu helposti ymmärrettäviksi ja ne antoivat lapsille mahdollisuuden kertoa kokemuksistaan ja näkemyksistään omin sanoin. Haastattelun etenemisen mukaan, saatoin esittää kysymyksiä eri järjestyksessä tai jopa jättää kysymyksiä kysymättä, mikäli niiden sisällöt oli jo käsitelty toisen kysymyksen yhteydessä. Etukäteen määritellyistä kysymyksistä huolimatta fenomenografisessa tutkimuksessa haastattelut etenevät toisinaan eri tavoin. Tavat,

joilla haastateltava vastaa ja mihin suuntaan hän ohjaa haastattelua, ovat jo itsessään tärkeä informaation lähde. Ne voivat paljastaa esimerkiksi sen, mitä asioita yksilö kokee tärkeiksi ja merkityksellisiksi käsitellä milloinkin. (Marton 2005, 153.)

Pääasiassa haastattelut etenivät suunnittelemani rungon mukaisesti ja sisällöiltään kaikki haastattelut olivat paljon toistensa kaltaisia. Koska lapset pysyivät vastauksillaan johdattelemaan haastattelun kulkua, oli joukossa yksittäisiä haastatteluja, jotka poikkesivat hieman valmiista rungosta. Lapsia haastatellessa vastausten sisällöt voivat hyppiä asiasta toiseen, mikä vaatii haastattelijalta nopeaa reagointia ja kykyä jatkokysymysten esittämiseen (Helavirta 2007, 633). Myös eri kaavaa noudattaneissa haastatteluissa käytiin läpi ennalta määritetyt teemat. Haastattelujen kestot vaihtelivat keskenään paljon. Lyhin haastattelu oli kestoaltaan noin 8 minuuttia, pisimmän kestäessä lähes 22 minuuttia.

5.4 Aineiston analyysi

Huuskon ja Paloniemen (2006) mukaan fenomenografisessa tutkimuksessa analyysin lähestymistapa on aineistolähtöinen, eli tulkintoja luodaan kerätyn aineiston pohjalta. Olemassa olevaa teoriaa ei käytetä luokittelurunkona, mutta perehtyminen ilmiötä käsittelevään teoriaan on välttämätöntä, jotta tutkijalla on valmiuksia aineistonhankintaa varten. Vaikka tulkintojen luominen tapahtuu kerätyn aineiston pohjalta, tulkinnallisten kategorioiden luomisessa tulee näkyä vuoropuhelu aikaisemman teorian kanssa. (Huusko & Paloniemi 2006, 166.) Hyödynsin haastattelurungon valmistelussa aiempia isyystutkimuksia sekä aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, minkä vuoksi aineistonkeruussa ja analyysissä on havaittavissa olemassa olevan teorian piirteitä.

Fenomenografiassa ei ole olemassa yhtä mallia, jota analyysi poikkeuksetta noudattaisi (Niikko 2003, 32). Yleisesti käytettyjä malleja on kuitenkin olemassa, kuten Huuskon ja Paloniemen (2006) esittelemä viisivaiheinen analyysi, jota olen hyödyntänyt omassa tutkimuksessani. Aloitin analyysin etsimällä aineistossa esiintyviä käsityksiä isyyden ilmiöön liittyen, josta etenin vaiheittain

muodostamaan käsitysten pohjalta ilmiötä havainnollistavia kuvauskategorioita (ks. Huusko & Paloniemi 2006, 166). Kuviossa 1 on esitetty analyysin eteneminen vaiheittain.

1. Alkuperäinen ilmaus	2. Pelkistetty ilmaus	3. Alaluokka	4. Yläluokka	5. Pääluokka
<ul style="list-style-type: none"> • "Minä pellaan kahestaan isin kanssa Minecraftia tietokoneella" • "Ainakii Tikki ja Uno, missä on kaksipuoleiset kortit" 	<ul style="list-style-type: none"> • Minecraftin pelaaminen • Tikin pelaaminen • Unon pelaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Tietokonepelien pelaaminen • Lautapeliä pelaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Pelit ja Leikit 	<ul style="list-style-type: none"> • Leikkeihin rinnastettavissa olevat sisällöt

KUVIO 1. Esimerkki analyysin etenemisestä *Mitä lapset kertovat tekevänsä isiensä kanssa-* tutkimuskysymyksen kohdalla

Aineiston analysoinnin ensimmäisessä vaiheessa tutkimusaineistoa tulkitaan kokonaisuutena ja sieltä etsitään merkitysyksiköitä. Merkitysyksiköitä luodessaan tutkija pyrkii tunnistamaan sen, millaisia käsityksiä vastauksista on löydettävissä ja kuinka laajalle asiayhteydet ulottuvat. (Huusko & Paloniemi 2006, 166–167). Ensimmäisen analyysivaiheen aikana aineistosta etsitään tutkimuskysymysten kannalta merkityksellisiä ilmauksia. (Niikko 2003, 33). Aineistossani nämä olivat useimmiten virkkeitä tai yksittäisiä sanoja, kuten isien kanssa pelattujen pelien nimiä (esim. Uno) tai isän ulkonäköä kuvaillessa nimeytyt piirteet (esim. kalju). Analyysin tähän vaiheeseen sisältyi tutkimuksessani myös ilmausten pelkistäminen. Esimerkiksi isälle kuuluvista tehtävistä kertova ilmaus "Jos lapsi on kipeenä, pitää hoitaa" (L9) pelkistyi muotoon "Lapsen hoitaminen sairaana". Yllä olevassa kuviossa vaiheet 1. ja 2. kuvaavat analyysini ensimmäistä vaihetta.

Merkitysyksiköiden etsimisen ja pelkistyksen jälkeen analyysin seuraavassa vaiheessa syntyneitä yksiköitä lajitellaan ryhmiksi tai teemoiksi, joista käytän tutkimuksessani nimitystä alaluokka (ks. Niikko 2003, 34). Ryhmiä luodessa on tärkeää määrittää niille rajat. Tämä tapahtuu merkitysyksiköitä vertaamalla koko aineiston merkitysten kanssa. (Huusko & Paloniemi 2006, 168.) Aineiston merkityksistä pyritään siis löytämään yhdistäviä sekä erottavia piirteitä ja sel-

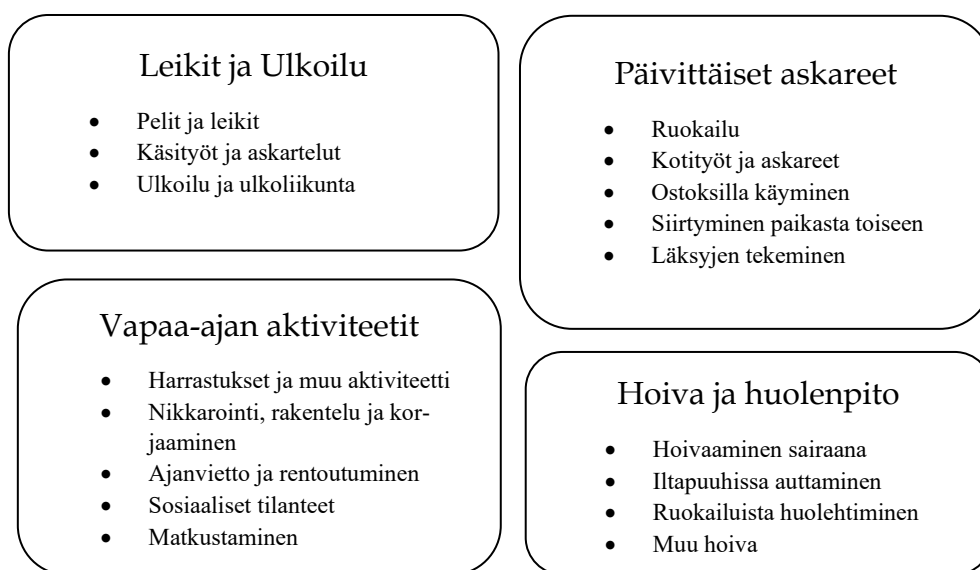
vittämään kriteeri, jolla ryhmiä määritellään (Niikko 2003, 34). Kuviossa 1 näkyy, kuinka sijoitin pelkistetyn ilmauksen ”Minecraftin pelaaminen” alaluokkaan *Tietokonepelien pelaaminen*. Tämän lisäksi sijoitin pelkistetyn ilmauksen ”Unon pelaaminen” alaluokkaan *Lautapeliin pelaaminen*.

Analyysin seuraavassa vaiheessa keskitytään kuvaamaan kategorioiden välisiä suhteita. Tässä kohdassa on tärkeää luoda jokaista kategoriata varten selkeät kriteerit, jotka erottavat ne muista. Jokaisen kategorian tulee sisältää käsiteltyjen erityispiirteitä, joita havainnollistetaan lainauksilla aineistosta. (Huusko & Paloniemi 2006, 168.) Kuviossa 1 neljäs vaihe kuvastaa tätä analyysin vaihetta, jossa aiemmin syntyneitä alaluokkia jaoteltiin pääluokkiin. Aineistossani käsitellyt teemat olivat selkeitä ja jaottelun pohjana toimivien kriteerien selvittäminen oli tämän vuoksi pääasiassa yksiselitteistä. Ensimmäisen tutkimuskysymyksen kohdalla esimerkiksi isän ulkonäköä kuvailevat piirteet oli helppo erottaa luonteenpiirteiden kuvailusta.

Hieman tätä haastavampaa oli jakaa lasten ja isien yhdessäolon sisältöjä *harrastukset ja muu aktiviteetti-* ja *ulkoilu ja ulkoliikunta-* kategorioihin. Kategorioiden sisällöissä oli paljon päällekkäisyyttä, mutta merkittävämpänä erottavana tekijänä pidin sitä, että harrastukset vaativat erityisesti sitä varten rakennettuja tiloja, joiden käyttö on rajoitettua (esim. uimahalli ja kuntosali). Tästä poiketen harrastusten alle listasin myös metsästäminen, joka ei vaadi varsinaista rakennettua tilaa. Metsästäminen on luvanvaraista ja säädeltyä toimintaa, eikä tämän vuoksi ole aktiviteettina kenen tahansa saavutettavissa. Lasten mainitsemista yhdessäolon sisällöistä esimerkiksi hiihtäminen ja pallon potkiminen kentällä vaativat rakennettuja tiloja, mutta nämä tilat ovat usein kaikkien vapaasti käytettävissä. Tämän vuoksi jaottelin niiden kuuluvan *ulkoilu-* ja *ulkoliikunta-* kategoriaan. Kuviossa 1 kolmas vaihe kuvastaa tätä vaihetta omassa tutkimuksessani. Kuten kuviosta näkyy, pelkistettyjä ilmauksia jaoin teemoihin, joista käytin nimitystä alaluokka. Näitä alaluokkia olivat esimerkiksi *tietokonepelien pelaaminen* ja *lautapeliin pelaaminen*. Isän ja lapsen yhdessäolon sisältöjä selvittävän tutkimuskysymyksen alle syntyi 14 yläluokkaa, jotka muodostavat analyysin

seuraavassa vaiheessa kuvauskategorioita, joista käytän nimitystä pääluokka (Kuvio 2).

Analyysin neljännessä, ja viimeisessä, vaiheessa luodut pääluokat kuvaavat erilaisia tapoja kuvata ja ymmärtää tiettyä ilmiötä (Niikko 2003, 36–37). Pääluokkien yhteydessä käsitysten laadullisia eroja pidetään määrällistä painotusta kiinnostavampana (Huusko & Paloniemi 2006, 169). Omassa tutkimuksessani tässä vaiheessa yläluokat jaettiin pääluokkiin. Esimerkiksi isien ja lasten yhdessäolon sisällöistä muodostui 4 pääluokkaa: *Leikit ja ulkoilu*, *Päivittäiset askareet*, *Vapaa-ajan aktiviteetit* sekä *Hoiva ja huolenpito* (Kuvio 2).

KUVIO 2. Isien ja lasten yhdessäolon sisällöt jaoteltuna pääluokittain

5.5 Eettiset ratkaisut

Tutkimukseni peruslähtökohtana on noudattaa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) tuoreinta ohjeistusta hyvistä tieteellisistä käytännöistä. Näiden mukaan tutkijan on työssään esimerkiksi noudatettava huolellisuutta ja rehellisyyttä. Tutkijan on pyrittävä myös tarkkuuteen tutkimuksen toteuttamisen suhteen, niin tulosten tallentamisessa ja esittämisessä, kuin myös tulosten arvioinnissa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6.) Tutkimusta toteuttaessani pyrin noudattamaan näitä ohjeita.

Ennen tutkimusaineiston keräämistä pyysin tutkimusluvan sen päiväkodin johtajalta, jossa tutkimus toteutettiin. Päiväkoti sijaitsi kunnassa, jossa tutkimuksen toteuttamiseen riitti lupa päiväkodin johtajalta. Johtajalta saadun luvan lisäksi hankin kirjalliset luvat sekä haastateltavilta lapsilta (Liite 1) että heidän vanhemmiltaan (Liite 2). Tutkimuslupien hankkiminen vanhemmilta tapahtui yhteistyössä ryhmän henkilökunnan kanssa. Ryhmän työntekijöiltä pyysin sanallisen suostumuksen, sillä haastattelut toteutettiin heidän ryhmänsä tiloissa.

Kaikista tärkeimmäksi koin tutkimuslupien hankkimisen lapsilta, eli tutkimuksen osallistujilta. Hankin lapsilta kirjalliset tutkimusluvut haastattelutilanteen alussa, mutta tiedustelin heidän halukkuuttaan osallistua tutkimukseen etukäteen. On tärkeää, että tutkittavaa ryhmää informoidaan tutkimuksesta heidän ymmärryksensä mukaisesti (Kuula 2015, 101). Informointia pidin tärkeänä, sillä halusin haastateltavaksi aidosti osallistumisesta kiinnostuneita lapsia. Haastattelutilanteen onnistumisen kannalta lasten mielenkiinto aihetta kohtaan on tärkeässä roolissa (Raittila, Vuorisalo & Rutanen 2017, 273).

Tutkimuksen osallistujien anonymiteetin säilyttämiseksi heiltä ei kerätty tutkimusta varten taustatietoja, joiden perusteella heidät olisi mahdollista tunnistaa. Lisäksi aineistosta poistettiin kaikki ilmaukset, joiden perusteella haastateltava voisi paljastua. Tällaisia olivat esimerkiksi haastatelluissa mainitut nimet ja asuinpaikat sekä isien ammatit ja harrastukset. Tulososiossa haastateltavista käytetään kirjaintunnistetta L (esimerkiksi L1). Tunnistettavien tietojen muuttaminen, eli pseudonymisointi on merkittävää tutkimuksen eettisyyden kannalta (Kuula 2015, 139).

Haastatelluissa kerätty aineisto on luottamuksellista ja minun lisäksi muilla ei ole pääsyä aineistoon tutkimusprosessin aikana tai sen jälkeen. Äänitin haastattelut ulkoisella tallennuslaitteella, josta siirsin haastattelut salasanalla suojatulle muistitikulle. Säilytin aineistoa analysoinnin ja tulosten raportoinnin ajan, jonka jälkeen poistin äänitteet ja litteroitujen aineistojen tiedostot.

6 TULOKSET

6.1 Lasten käsityksiä omista isistään

Lasten vastauksista oli mahdollista löytää piirteitä, joita useat lapset yhdistävät omaan isäänsä. Lasten käsitykset isistä oli jaettavissa kuuteen kategoriaan. Nämä kategoriat ovat *luonteenpiirteet*, *ulkonäkö*, *mistä isä pitää tai ei pidä*, *tunteiden näyttäminen*, *harrastukset* ja *työ*.

6.1.1 Luonteenpiirteet

Kuudesta kategoriasta ensimmäinen on *luonteenpiirteet*. Tämän kategorian alle jaottelemani maininnat tulivat haastatteluissa usein esille kysyessäni lapsilta sitä, millainen heidän isänsä on. Vastauksista oli löydettävissä viisi isiin yhdistettyä luonteenpiirrettä.

Ensimmäinen näistä luonteenpiirteistä on *kiva*. Vastauksissa tämä piirre mainittiin poikkeuksetta ilman täydennystä tai perustelua. Ilman täydennystä mainittuja luonteenpiirteitä olivat myös *hauska* ja *aika hieno*. Mainituista luonteenpiirteistä kaksi sisälsi tarkennuksen. Vaikka luokittelin nämä kaksi luonteenpiirteiden alle, tulkitsin mainintojen kertovan enemmän isän hetkittäisestä käytöksestä, kuin perusluonteenpiirteestä. Nämä olivat *välillä vihanen* ja *vähäsen huutaja*.

H: Osaatko kertoa tarkemmin, minkälainen se isi on?

L6: Aika semmonen... Vähäsen huutaja. Aina ku me tehään semmosta hassumpaa, nii aina iskä huutaa meille.

H: Haha.

L6: Ihan semmosen takia, ku me leikitään ja kuuluu kova ääni, nii äiti komentaa ja iskä komentaa ihan kauheena.

6.1.2 Ulkonäkö

Yhtä lasta lukuun ottamatta haastatellut osasivat kuvailla isänsä ulkonäköä. Osa kuvauksista oli tarkkoja, kun taas osa hyvin yleispäteviä. Isän kerrottiin

olevan esimerkiksi *kivannäköinen*, tai näyttävän *tavalliselta isiltä*. Yleisellä tasolla tapahtuneet maininnat saivat haastatteluiden jatkuessa tarkennuksia.

Parta liitettiin useissa haastatteluissa isien ulkonäköön. Haastatteluista puolet kertoi, että heidän isällään on parta. Eräs lapsista sanoi isän näyttävän hassulta silloin, kun hän ajaa parran pois. Muut kertoivat, ettei isällä ole partaa tai eivät osanneet sanoa. Eräs lapsi kertoi isänsä ulkonäöstä minuun (haastattelijaan) vertaamalla.

H: Onkos isillä partaa?

L: On. Saman pitunen ku sulla.

H: Aijaa.

L: Nii ja viikset.

Haastatteluissa ei noussut selvästi esiin yhtä isille yleistä hiustyyliä. Tasaisesti mainintoja saivat kalju, lyhyet hiukset, sekä keskipitkät ja pitkät hiukset. Yksi lapsista kertoi, että isällä on hiukset, mutta ei osannut kertoa millaiset. Toisen mukaan isän hiukset ovat *liian isot* ja isän tulisi leikata hiukset pois. Joitain ulkonäköön liittyviä piirteitä esiintyi vain yksittäisissä haastatteluissa. Esimerkkejä yksittäisen maininnan saaneista piirteistä olivat siniset silmät ja silmälasit.

Isän pituudesta keskusteltiin neljässä haastattelussa. Monille pituus vaikutti olevan muita ominaisuuksia vaikeampi kuvailla. Eräs lapsi kertoi isän olevan pidempi kuin lapsi itse. Toinen kertoi isän olevan yhtä iso kuin äiti ja kolmas sanoi isänsä olevan pitkä. Neljäs kertoi isänsä pituudesta tarkemmin.

L6: Ehkä jotain vähä yli 160 tai 150. Jotain sellasta luokkaa.

H: Joo. Ootko sitä mieltä että isi on ihan tavallisen mittanen?

L6: No tuntuu siltä.

6.1.3 Mistä isä pitää ja mistä ei pidä

Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta lapset osasivat kertoa asioita, joista heidän isänsä pitivät. Useat näistä liittyivät tavalla tai toisella lapseen. Eräs lapsi esimerkiksi kertoi, että isä pitää lapsistaan ja lasten äidistä. Lapsista seitsemän

kertoi isän tykkäävän leikkimisestä tai lasten kanssa olemisesta. Yksi haastateltava kertoi isän pitävän työhönsä liittyvistä koneista ja kauppatarvikkeista. Lapsen liittymättömistä ”tykkäämisen kohteista” mainintoja saivat myös metsästäminen, ampumapeliin pelaaminen, koiran hoitaminen sekä television ja auto-ohjelmien katsominen.

H: Osaatko kertoa mistä se sinun isä tykkää?

L7: Käy mun kaa ulkona ja leikkii.

H: Ai olla sinun kanssa ulkona ja leikkiä?

L7: Joo ja kattoo telkkaria.

Seitsemän lasta nimesi asioita, joista isä ei pidä. Kaksi kertoi, ettei ole asioita, joista isä ei pitäisi. Asiat, joista isät eivät pidä, liittyivät poikkeuksessa lasten tekemisiin. Lasten kertoman mukaan isät eivät pidä siitä, jos lapset riitelevät, ovat tuhmia, vinkuvat, viivyttävät, kiukuttelevat tai lyövät.

H: Osaatko sanoa mistä se isä ei tykkää?

L1: Hmm... vinkumisesta

H: Ai vinkumisesta. Kenen vinkumisesta?

L1: Haha. Pikkusiskon. Se aina itkee ja vinkuu.

Eräs isä ei lapsen kertoman mukaan pidä siitä, jos lapset piilottavat tai hävittävät kaukosäätimen. Toinen isä ei kuulemma pidä siitä, jos haastatellun nuorempi sisarus pyytää isää pelaamaan jalkapalloa silloin, kun isä leikkii haastatellun kanssa.

6.1.4 Tunteiden näyttäminen

Isien tapoja näyttää tunteita käsiteltiin haastatteluissa kahden kysymyksen avulla: millainen isä on iloisena ja millainen isä on vihaisena. Haastatelluista kolme ei osannut kertoa, millainen isä on iloisena tai vihaisena. Yksi lapsi sanoi, ettei muista.

Kaksi lasta kertoi isän olevan iloisena kiva. Yksi isä hymyilee ollessaan iloinen, toinen näyttää iloiselta ja kolmas nauraa. Erään lapsen isä on iloisena hassu ja kutittaa lasta mahasta. Siinä, missä muiden isien käytös oli iloisena melko yhtenäistä, erottui yksi isä joukosta. Tämä isä korjaa iloisena ollessaan pistorasioita. Haastattelusta ei käynyt ilmi, onko pistorasioiden korjaaminen iloisuuden syy vai seuraus. Jotkut lapsista osasivat kertoa milloin ja miksi isi on iloinen. Syiksi isien iloisuudelle nimettiin esimerkiksi isänpäivä ja yllätyslahjojen saaminen sekä äidin kertomat hauskat jutut.

Lasten mukaan isät ovat vihaisena muun muassa vihaisia, kauhean vihaisia tai vähän äreämpiä kuin iloisena. Kertoman mukaan yksi isä *nököttää* vihaisena, kun taas toinen komentaa lapsiaan. Haastateltavista kaksi kertoi isän huutavan ollessaan vihainen. Toinen tarkensi isän huutavan vain vähän. Tämän jälkeen lapsi antoi huutamisesta ääninäytteen, joka oli hieman lapsen normaalia puheääntä voimakkaampi. Yksi lapsista kertoi isän olevan joskus vihainen, mutta ei muistanut, millainen isä on vihaisena. Eräs lapsi kertoi isän olevan vihaisena *kiukkupussi*.

H: Onko se äkänen silloin (kun lapsi kiukuttelee)?

L9: On. Kiukkupussi.

H: No mitä se tekee silloin?

L9: Öö... "Nyt lopeta tuo kiukuttelu!".

H: Eli se käskyttää?

L9: Ja pui nyrkkiä. Haha.

6.1.5 Harrastukset ja työ

Isien harrastuksiin ja työhön liittyvät asiat olivat useissa haastatteluissa suuressa roolissa. Tutkittavien ja isien anonymiteetin suojelemiseksi jätän kertomatta lasten vastauksista sisältöjä, jotka saattaisivat vaarantaa anonymiteetin. Tällaisia sisältöjä ovat esimerkiksi isän harrastejoukkue tai työpaikka. Jaoin vastaajat harrastusten suhteen kahteen osaan: niihin, jotka tiesivät isän harrastuksesta ja niihin, jotka eivät tieneet.

Haastateltavista seitsemän osasi nimetä isän harrastuksia. Harrastuksista nimettiin esimerkiksi metsästäminen, tietokoneella pelaaminen, sähly ja jääkiekko. Lähes kaikki osasivat kertoa lisätietoa isän harrastukseen liittyen. Lisätietona kerrottiin esimerkiksi joukkue, missä isä pelaa tai missä ja milloin isä käy harrastuksessa.

L10: Se pelaa jääkiekkoo.

H: Ai isi pelaa jääkiekkoo?

L10: Nii, se ihan harrastaa sitä. Määkii harrastan sitä.

H: Käykö se usein pelaamassa jääkiekkoo?

L10: Ei se usein.

H: Tiiätkö missä joukkueessa se isi pelaa?

L10: Joo, se on *joukkueen nimi*

Kaksi lasta kertoi, ettei heidän isillään ole lainkaan harrastuksia. Lapsista kaksi ei osannut vastata kysymykseen isän harrastuksista. Näiden lisäksi yksi lapsista kertoi, ettei tiennyt isän harrastuksista, koska isä ei ole kertonut niistä.

Isän työhön liittyen monilla lapsilla oli kerrottavanaan pitkiä tarinoita. Suurin osa vaikutti olevan hyvin perillä isänsä ammatista. Kriteerinä ammatin tietämykselle pidin sitä, että lapsi joko tietää isänsä ammattinimikkeen tai osaa kertoa, mitä isän työhön kuuluu. Haastateltavista viisi osasi kertoa sekä sen, missä isä on töissä, että mitä hän tekee työkseen.

H: No tiiätkö sinä mitä isi tekee silloin ku sinä oot täällä päiväkodissa?

L7: Käy töissä, mut sillä on jo talviloma.

H: Ai nyt on talviloma? Mut yleensä käy töissä?

L7: Nii, se saattaa töissä käyä juttelemassa kavereitten kanssa jos ne on siellä.

H: Joo, eli sillä on kavereita siellä töissä. Tiiätkö missä paikassa isi on töissä?

L7: *paikan nimi* missä ne tekee kattoremonttia...ja autoja korjaa ja tekee talon.

Näiden lisäksi yksi lapsi osasi kertoa isänsä ammatin, mutta ei muistanut missä isä on töissä, vaikka oli itse käynyt siellä.

H: Tiiätkö sinä missä isi on töissä?

L8: Tiiän, ku mä oon käyny siellä, mut en muista.

H: Ai. Onko se täällä lähellä vai jossain kauempana?

L8: Kaukana.

H: No tiiätkös mitä isi tekee töissä?

L8: Rakentaa.

Haastateltavista kolme tiesi isän ammatin, mutta ei osannut kertoa työpaikkaa. Kaksi osasi kertoa isänsä työpaikan, muttei ammattia. Yksi haastateltavista ei tiennyt kumpaakaan, mutta osasi kertoa isänsä käyvän töissä.

H: Tiiätkö mitä isi tekee sillä aikaa ku sinä oot täällä päiväkodissa?

L12: En, ku se tekee melkein kaikkee.

H: Ai kaikkee? Onkohan se töissä vai kotona vai jossain muualla?

L12: Joskus on ja joskus ei.

H: Joskus töissä ja joskus ei. Tiiätkö sinä mitä isi tekee työkseen?

L12: En.

6.2 Lasten ja isien yhdessäolon sisällöt

Pääpiirteittäin lapset osasivat kertoa laajasti, mitä he tekevät isiensä kanssa. Osa sisällöistä oli isän ja lapsen kahdestaan toteuttamia, kun taas toisissa oli mukana myös äiti tai koko perhe. Aina tekemisen osallistujat eivät selvinneet vastauksista ja tämän vuoksi en erittele, mitkä aktiviteeteista ovat tapahtuneet isän kanssa kahdestaan ja mitkä eivät. Yhdessäolon sisällöistä syntyi neljä pääluokkaa: *leikit ja ulkoilu, päivittäiset askareet, vapaa-ajan aktiviteetit sekä hoiva ja huolenpito.*

6.2.1 Leikit ja ulkoilu

Tähän pääluokkaan sisällytin ulkona ja sisällä tapahtuvat leikkiin rinnastettavissa olevia sisältöjä sekä muita ulkona tapahtuvia aktiviteetteja. Leikit ja ulkoilu -pääluokan alle kuuluvat yläluokat *pelit ja leikit, käsityöt ja askartelut* sekä *ulkoilu ja ulkoliikunta*. Jaottelin leikit ja ulkoilu- pääluokkaan myös aktiviteetteja, jotka eivät suoranaisesti ole leikkejä tai pelejä, mutta jotka eivät sovi muiden luokkien alle.

Pelit ja leikit -yläluokan alle kertyneet maininnat pitivät sisällään paljon mainintoja tunnetuista lautapeleistä ja leikeistä. Kahdeksassa haastattelussa lautapelit saivat suoria mainintoja ja tämän lisäksi joissain haastattelussa lapset kertoivat yleisesti pelaavansa pelejä. Yksittäisistä peleistä mainintoja saivat esimerkiksi Afrikan tähti, Kimble ja Uno. Myös muistipelit ja pelikorteilla pelaaminen saivat mainintoja. Haastatteluissa videopelit saivat useita mainintoja. Yksittäisistä videopeleistä mainittiin Minecraft, The Grand Tour sekä *jäkispeli* ja *jalkkispeli*, joilla todennäköisesti viitataan FIFA- ja NHL-pelisarjoihin. Videopelit saivat määrällisesti lautapelejä vähemmän mainintoja, mutta herättivät usein lautapelejä enemmän keskustelua.

L10: No aika paljo myö pelataan pleikkaria, ku mulla on oma. Meillä on pelejä ja mulla on pleikkari missä on yks semmonen jäkispeli ja yks jalkkispeli. Mun pikkuväli ei siitä vielä tajua, ei osaa. Se on vähä niinku semmonen, semmonen isompien, joittenkii kuus ja seittämänvuotiaitten jalkkispeli. Se on helppo niille

Yhtä vastausta lukuun ottamatta lapset kertoivat pelaavansa videopelejä yhdessä isän kanssa. Yksi vastaaja kertoi isän seuraavan pelaamista vierestä. Pelaamisen vierestä seuraaminen on tämän yläluokan sisällöistä ainoa, jossa isän rooli on passiivinen vierestä seuraaja. Lauta- ja videopelien tavoin myös leikeissä isien rooli vaikutti olevan aktiivinen ja osallistuva.

L10: Leikitään legoilla ku mä sain just mun kummin vanhat legot.

H: Onko ne ihan niitä pikkulegoja?

L10: On, mutta niin ne on niitä pikkulegoja. Niistä me on rakennettu... Mä keksin rakentaa niistä legopelit, nyt meillä on semmonen. Sitten me tehään isin kanssa semmonen, mitä ei voi purkaa, ku muuten uuestaan pitäis tehdä se. Se on olohuoneessa semmosessa paikassa missä kukaan ei saa rikottua eikä sen päälle kukaan astu.

H: Nii eli legopelin ootte ite tehny?

L10: Nii, mä tein isin kanssa sen kotona.

Yksittäisistä leikeistä Legoilla leikkiminen sai eniten mainintoja. Näitä mainintoja oli neljässä haastattelussa. Yksittäisiä mainintoja saivat esimerkiksi kotileikki, ampuminen Nerf-aseilla, leikkiminen pehmoleluilla ja junaratojen rakentaminen. Moni haastateltava kertoi leikkivänsä isänsä kanssa, mutta ei tarkemmin avannut leikkien sisältöjä.

Askartelu ja piirtäminen keräsi vähiten mainintoja. Tähän yläluokkaan liitettävät sisällöt saivat kuusi mainintaa neljässä eri haastattelussa. Kaksi vastausta sisälsi tarkennuksen askartelun sisällöstä. Nämä lapset kertoivat askartelevansa isien kanssa paperilennokkeja ja joulukoristeita. Haastattelut toteutettiin marras- ja joulukuun välisenä aikana, joka selittää maininnan joulukoristeiden askartelusta.

Ulkoilu ja ulkoliikunta -pääluokan alle tuli enemmän mainintoja kuin askarteluun ja piirtämiseen, mutta vähemmän, kuin peleihin ja leikkeihin. Ulkona leikkiminen ja ulkoilu mainittiin monen lapsen toimesta. Sisällöt, kuten retkeileminen, pyöräileminen ja lenkkeileminen saivat jokainen useita mainintoja. Muista ulkona tapahtuvista aktiviteeteista haastatteluissa esiintyivät pallon potkiminen, hiihtäminen ja pulkalla laskeminen. Maininnan saaneita, ikäluokalle ei niin tyypillisiä aktiviteetteja, olivat sienestäminen ja mönkijällä ajaminen.

L1: - -yhen mönkijänkii oli isi korjannu mikä oli rikki. Ja minä sain kokeilla sitä.

H: Ai sait kokeilla? No toimiko?

L1: Toimi ja... Sitte ajoin täyttä vauhtia.

H: Ai sinä ajoit vai isi ajo?

L1: Öö... Minä.

H: Oliko isi kyyvissä?

L1: Ei... Eiku isi oli kyyvissä ja se putos kyyvistä pois, haha.

Edeltävästä lainauksesta käy ilmi, kuinka joissakin vastauksissa lapsen mielikuvitus täydensi kertomusta. Mönkijällä ajaminen esiintyi kyseisessä haastattelussa useasti, josta pystyin päättämään mönkijällä ajamisen kuuluvan isän ja lapsen yhteiseen tekemiseen.

6.2.2 Vapaa-ajan aktiviteetit

Vapaa-ajan aktiviteetit -pääluokan alle listasin viisi eri yläluokkaa: *harrastukset ja muu aktiviteetti; nikkarointi; rakentelu ja korjaaminen; ajanvietto ja rentoutuminen; sosiaaliset tilanteet ja vierailut sekä matkustaminen*. Tähän luokkaan sijoitin sisällöt, jotka eivät kuulu leikkeihin tai ulkoiluun, mutta jotka eivät ole myöskään päivittäisiä askareita.

Ensimmäinen yläluokka oli *harrastukset ja muu aktiviteetti*. Lasten omista harrastuksista haastatteluissa mainittiin yksi, yleisurheilukerhossa käyminen. Lapsen ja isän yhteistä tekemistä tästä teki se, että isä oli usein yleisurheilukerhon ajan mukana urheilukentällä, tosin urheillen itsenäisesti. Isän harrastuksia, joihin lapset kertoivat päässeensä mukaan, olivat kuntosalilla käyminen ja metsästäminen. Varsinaisten harrastusten lisäksi tähän yläluokkaan listasin kuuluvaksi myös uimassa ja Hoplopissa käymisen.

H: No mites esikoulupäivien jälkeen. Mitä työ teette silloin isin kanssa?

L5: Silloin me ollaan ulkona. Ja äiti on aina iltapäivinä kotona, ei iskä.

H: Ai iskä ei oo silloin kotona?

L5: Nii, joskus se on kyllä. Vähäsen me oltiin silloin tiistaina, ku olin puokki, nii me oltiin Hoplopissa.

H: Ai isin kanssa?

L5: Nii ja äiti oli kyllä.

Nikkarointi, rakentelu ja korjaaminen -yläluokan sisältö muodostui yhden haastateltavan vastauksista. Haastateltava kertoi korjaavansa isänsä kanssa esimerkiksi kattoja, patjoja, pistorasioita ja ikkunoita. Tämän lisäksi hän kertoi auttaneensa isää saunan rakentamisessa. Lapsi kertoi myös päässeensä painamaan

nappuloita, joka tarkentavista kysymyksistä huolimatta jäi hieman epäselväksi. Maininta tuli keskustellessamme remontoinnista ja koneiden korjaamisesta, joten oletettavasti nappien painaminen liittyi remontoinnissa käytettäviin laitteisiin.

Ajanvietto ja rentoutuminen yläluokan sisältö koostui pääasiassa television ja elokuvien katsomisesta, sekä näihin vahvasti yhdistetystä herkkujen syömisestä. Useimmat maininnoista eivät sisältäneet katsottavan sisällön määrittelyä, mutta yksittäisiä mainintoja saivat esimerkiksi auto-ohjelmat sekä lastenohjelmat. Ajanviettoon ja rentoutumiseen koin kuuluvan myös yhden lapsen mainitseman isän toimesta tapahtuvan *kutittelun*, jota ilmenee silloin, kun isä on iloinen.

H: Millanen sinun isi on silloin ku se on ilonen?

L6: No vähän höpsö.

H: Haha. No mitä se tekee silloin ilosena?

L6: No välillä kutittaa.

H: Ai kutittaa?

L6: Masusta.

Tämä oli yksi harvoista haastatteluissa ilmenneistä fyysisen hellyyden muodoista isän ja lapsen välillä. Tähän yläluokkaan kuuluvaksi listasin myös kahdessa haastattelussa ilmenneen joulukalenterin avaamisen. Haastattelun ajankohdan voi ajatella vahvasti liittyvän näihin mainintoihin.

Seuraava pääluokan sisällöistä on *sosiaaliset tilanteet ja vierailut*, johon keriyti mainintoja neljässä haastattelussa. Lapset kertoivat käyneensä isänsä kanssa kavereiden luona, serkkujen luona ja isän työpaikalla. Yksi maininta isän työpaikalla vierailusta johti pitkään keskusteluun isän työstä sekä siitä, mitä lapsi teki työpaikkavierailun aikana. Keskustelun perusteella selvisi, että isän työn sisällöt olivat lapselle hyvinkin tuttuja. Lapsen kerronta sisälsi paljon tarkkoja yksityiskohtia isän työstä, enkä tästä syystä lisää aineistoesimerkkiä tästä.

Viimeinen vapaa-ajan aktiviteetteihin jaottelemistani yläluokista oli *matkustaminen*, joka sai mainintoja kahdessa haastattelussa. Molemmissa lapset kertoivat matkustaneensa ulkomailla ja lisäksi toinen kertoi matkustaneensa myös kotimaassa. Maininnat matkustamisesta johtivat keskusteluun siitä, minne lomamatkat olivat kohdistuneet ja keitä oli mukana. Matkojen sisältöjä ei haastattelussa juurikaan avattu.

6.2.3 Päivittäiset askareet

Lasten puheissa isän kanssa tehdyt päivittäiset askareet olivat vahvasti esillä. Päivittäiset askareet pääluvun alle kuuluivat yläluokat *ruokailu, kotityöt ja askareet, ostoksilla käyminen, siirtyminen paikasta toiseen sekä läksyjen tekeminen*.

Huolimatta siitä, että ruokailut ovat olennainen osa lasten jokapäiväistä elämää, saivat ruokailut haastatteluissa vain viisi mainintaa. Isän kanssa aamupalan syöminen sai kaksi mainintaa, kuten myös syöminen ylipäätään. Iltapalan syöminen sai yhden maininnan. Syömistä enemmän mainintoja sai *kotityöt ja askareet*- yläluokkaan kuuluva ruoan laittaminen. Ruoanlaitto sai mainintoja viidessä haastattelussa. Tämän lisäksi yksi lapsi kertoi keittäneensä isänsä kanssa glögiä. Ruoanlaiton maininneet lapset osasivat poikkeuksetta listata useampia laittamiaan ruokalajeja. Näiden vastausten perusteella ruoanlaitto vaikutti olevan yleinen isien ja lasten yhdessäolon muoto.

Kotityöt ja askareet- yläluokan alle kuului ruoanlaiton lisäksi myös laajasti muita kodin askareita. Haastatteluissa siivoaminen sai useita mainintoja. Osassa isä osallistui siivoamiseen, osassa isä vain avusti ja joissain isän kerrottiin olevan eräänlainen ”työnjohtaja”. Siivoamisen muodoista nimettiin imuroiminen, tavaroiden järjestely ja luuttuaminen. Ruoanlaiton ja siivoamisen lisäksi askareista mainintoja saivat tiskaaminen, pyykkien laittaminen, lumitöiden tekeminen ja koiran lenkkeilyttäminen.

H: Mitä kertosit jos kysyn, että mitä teette yhdessä isin kanssa?

L11: Hmm...

H: Aiemmin kerroit että teette lumitöitä, eikö niin?

L11: Mm.

H: Mitäs muita asioita?

L11: Käyään käyttää koiraan iltalenkillä.

Kolmas yläluokista oli *ostoksilla käyminen*, johon tuli sisältöä kahdesta haastattelusta. Toinen lapsista kertoi käyvänsä isänsä kanssa kaupassa ja toinen kertoi käyvänsä isän kanssa ostamassa ruokaa. Ruokaostoksilla käymisen lisäksi kyseinen lapsi kertoi käyvänsä isänsä kanssa ostamassa kaupasta leluja, jonka ei suoranaisesti voi ajatella kuuluvan askareisiin. Kaupassa käymistä itsessään voi pitää eräänlaisena askareena ja siksi luokittelin myös tämän sisällön päivittäisiin askareisiin.

Yläluokista neljäs oli *siirtyminen paikasta toiseen*. Mainintoja saivat esimerkiksi harrastuksiin kulkeminen, sekä siirtymät isän luota takaisin äidin luo. Molemmat näistä siirtymistä tapahtuivat autolla. Selvästi eniten mainintoja saaneet siirtymät olivat matkat esikouluun ja sieltä takaisin kotiin. Isän kanssa kuljetut esikoulumatkat mainittiin yhteensä kymmenessä haastattelussa. Vastaukset jakautuivat melko tasaisesti kävellen tai pyörällä liikkumisen ja autolla kulkumisen välille.

H: Milläs isä tuo sinut tänne eskariin?

L4: Se tulee kävellen.

H: Ai kävellen?

L: Koska siinä eskarin vieressä on isin talo.

H: Ai, eli teillä on ihan lyhyt matka tänne.

L: Mutta kun se tulee autolla hakemaan, nii sieltä kaupan ympäri pitää kiertää.

Viimeinen päivittäiset askareet -pääluokan sisällöistä oli läksyjen tekeminen. Yhdessä isän kanssa tapahtuvan läksyjen tekemisen mainitsi haastateltavista lapsista kaksi ja tämän lisäksi yksi lapsista kertoi isän opettaneen hänelle *pluslaskuja*.

6.2.4 Hoiva ja huolenpito

Pääluokista neljäs ja viimeinen piti sisällään neljä yläluokkaa: *hoivaaminen sairaana, iltapuuhissa auttaminen, ruokailusta huolehtiminen* sekä *muu hoiva*. Suurin osa lapsista kertoi isän hoitavan heitä, mutta monille oli haastavaa kertoa, kuinka isät hoivaavat heitä.

Useissa vastauksissa hoiva ja huolenpito liitettiin vahvasti lapsen hoivamiseen sairaana. Lääkkeen antaminen ja kuumeen mittaaminen nimettiin usein hoivan ja huolenpidon muodoiksi. Eräs lapsi kertoi isän hoitavan häntä kieltämällä ulkoilun sairaana. Toisen isä hoitaa lastaan antamalla tämän syödä herkkuja ja katsoa elokuvia lapsen ollessa sairas.

H: Minkälaista se on ku isä hoitaa?

L9: Antaa lääkettä... Ja anto mun syödä sipsejä.

H: Kuuluuko sekii hoitamiseen?

L9: Joo! Sitte mä sain kattoo elokuvaa.

H: Ja se on kans hoitamista?

L9: Joo.

Muuta kuin sairauteen liittyvää hoivaa ja huolenpitoa esiintyi esimerkiksi iltapuuhissa auttamisen muodossa. Hampaiden pesun lisäksi tähän kuului lapsen nukkumaanmenosta huolehtiminen. Isän toimesta tapahtuvaan hoivaan nimettiin myös ruokailuista huolehtiminen. Yksi vastaajista kertoi, että isä auttaa lasta auttamalla häntä iltapalalla ja toinen kertoi, että isä hoitaa häntä antamalla ruokaa.

Muu hoiva -yläluokan alle kuului kaksi mainintaa. Ensimmäinen maininta kertoi siitä, kuinka isä hoitaa lasta huolehtimalla siitä, että lapsi ulkoilee ja vahittamalla lasta ulkoilun aikana. Toisessa maininnassa lapsi kertoi, että isä hoitaa häntä antamalla tämän katsoa videoita.

6.3 Lasten käsitykset isien tehtävistä ja hyvästä isästä

6.3.1 Lasten käsitykset isien tehtävistä

Haastatteluissa ilmenneistä isien tehtävistä muodostin analyysivaiheessa viisi kuvauskategoriaa, jotka olivat: *työ, vapaa-aika, kodinhoito, perustoiminta ja huolenpito*. Syntyneet kuvauskategoriat ovat melko selkeitä, eivätkä kategorioiden väliset erot tämän vuoksi vaadi merkittävää tarkastelua ja esittelemistä.

Työ

Työ -kuvauskategorian alle luokittelin maininnat ansiotyöhön ja töiden tekemiseen liittyen. Maininnat olivat pääasiassa yleispäteviä mainintoja siitä, kuinka yksi isälle kuuluvista tehtävistä oli töiden tekeminen. Näiden lisäksi myös yksi spesifimpi työn tekemisen muoto sai maininnan.

H: Mitä sinun mielestä kuuluu isien tehtäviin? Mitä isien kuuluu sinun mielestä tehdä?

L1: Sen pitää korjata.

H: Eli isien on tärkeitä korjata?

L1: Nii, sähkölaitteita

Edellä olevasta sitaatista on mahdotonta päätellä, tarkoittiko haastateltava sähkölaitteiden korjaamisella palkkatyöhön kuuluvaa laitteiden korjaamista, vai ylipäätään kykyä korjata laitteita. Varsinaisten työn tekemiseen liittyvien mainintojen lisäksi aineistossa nimettiin yksi isille kuuluva tehtävä, joka toteutuakseen edellyttää töissä käymistä.

H: -- Mitä sinun mielestä kuuluu isien tehtäviin?

L: Käyä ainakii paljo töissä.

H: Joo, eli käyä paljo töissä..

L: Nii, ja sitten saa paljo rahhaa, että pystyy käymään reissussa.

Tässä vastauksessa töissä käymisen voi nähdä olevan ”väline” rahan hankkimiselle. Siinä missä muissa vastauksissa työnteko listattiin isän tehtäväksi ilman

tarkennuksia, tässä vastauksessa työnteko sai selvän merkityksen. Sitaatissa mainittu perheen matkoille vieminen kuuluu seuraavaksi esittelemääni isien tehtävien toiseen kategoriaan, joka on *vapaa-aika*.

Vapaa-aika

Vapaa-aika-kategoriaan sisältyivät lasten maininnoista isälle kuuluvat tehtävät, jotka tapahtuvat vapaa-ajalla. Tämän lisäksi vaatimuksena oli se, että nämä tapahtuvat joko lapsen tai koko perheen kanssa, mutta eivät ole huolenpidollisia toimia. Edeltävässä alaluvussa esiintyneen perheen matkoille viemisen lisäksi aineistossa isien tehtäviin listattiin mönkijällä ajaminen lapsen kanssa.

H: No mites, onko esimerkiksi jotain asioita mitä isän pitää tehdä lapsen kanssa?

L1: Hmm... No mönkijällä voi ajaa.

H: Ai mönkijällä ajaa lapsen kanssa?

L1: Nii, minä ohjaan.

H: Sinä saat ohjata. Eli isin pitää antaa lapsen ohjata.

L1: Nii ja isi ei piä musta kiinni.

Kodinhoito

Toinen luomani kategoria on *kodinhoito*. Kuten olettaa saattaa, tämän kategorian sisältöihin listattiin isille kuuluviksi mainitut kodinhoidolliset askareet. *Kodinhoito*-kategoria oli isien tehtäviä esittelevistä kuvauskategorioista suppein. Kategoriaan kertyi vain yksi maininta, jossa lapsi kertoi siivoamisen kuuluvan isien tehtäviin.

H: Mitä sinun mielestä kuuluu isien tehtäviin? Mitä isien kuuluu tehdä?

L4: Siivota...

Perustoiminta

Neljäs luomani kategoria on perustoiminta. Perustoiminta -kategorian alle kuulivat isille listatuista tehtävistä ne, jotka eivät varsinaisesti ole tehtäviä. Tällainen maininnan saanut tehtävä oli esimerkiksi rauhassa oleminen. Osa haastatel-

luista listasi isien tehtäviin kuuluviksi edellä mainitun kaltaisia rentoutumisen ja ”oman ajan” sisältöjä. Oman ajan sisällöistä maininnan sai muun muassa puhelimen katsominen.

H: Mitä muuta isien kuuluu tehdä?

L4: Kattoo puhelinta.

H: Joo. Onko se semmonen, että pakko kattoo puhelinta?

L4: Ei.

H: Eli ei oo ihan pakko, mutta hyvä kattoo puhelinta.

L4: Nii.

Edeltävä sitaatti oli hyvä esimerkki maininnan saaneista isille kuuluvista tehtävistä, joita ei pidetty välttämättömänä. Edellä mainittujen ei-välttämättömien tehtävien lisäksi listasin tähän kategoriaan yhden lapsen mainitseman tehtävän, jota voi pitää välttämättömänä. Eräs vastaaja kertoi isien tehtäviin kuuluvan vessassa käymisen. Osa lapsista kertoi konkreettisesti siitä, mitä isien kuuluu tehdä, vaikka näillä ei ole varsinaisesti tekemistä isänä olemisen kanssa

Huolenpito

Viides ja viimeinen kategorioista on huolenpito. Huolenpito-kategoriaan kuuluvat isille kuuluvaksi nimetyt tehtävät, jotka liittyivät lapsesta huolehtimiseen ja hoivaamiseen. Yleismaininta lapsista huolehtiminen esiintyi vastauksissa useampaan kertaan

H: – – Jos mietit vaikka kaikkia maailman isejä, nii mitä sinun mielestä kuuluu semmisiin isän tehtäviin? Mitkä on semmosia...

L9: Pitää lapsistaan huolta.

H: Eli isän pitää... Onko se tärkein tehtävä pitää lapsista huolta? Onko muita tehtäviä mitä isälle kuuluu?

L9: Mm... Jos lapsi on kipeenä, pitää hoitaa.

Sen lisäksi, että lapset pitivät isälle kuuluvana tehtävänä yleistä huolenpitämistä, tarkensivat jotkut tehtäviin kuuluvan huolenpitoa ja hoitamista erityisesti lapsen ollessa sairas. Tämän lisäksi isien tehtäviin listattiin lapsen asioihin puuttuminen, lapsen auttaminen sekä auttamiseen yhteydessä oleva lapsen puolustamisen. Puolustamiseen kuului huolen pitäminen siitä, että lapsi pääsee mukaan muiden leikkeihin. Kuten seuraavasta aineistoesimerkiksi käy ilmi, isälle kuuluvia tehtäviä pohdittiin paikoittain oman isän toimien kautta.

L10: Yks meiän naapuri ja mun veli, nii arvaappa mitä? Ne jätti mut leikkien ulkopuolelle. Sitten kävin aina sanomassa isille ja isi tuli väliin että ”nyt otatte Matiaksen mukaan leikkiin” ja aina peräkkäisinä päivinä tapahtu sama.

H: Nii ja isi kävi puolustamassa sinua?

L10: No se kävi niille vähän sanomassa.

H: Eli myös tuommonen kuuluu isän tehtäviin?

L10: Nii ja sitten mä en ois saanu leikkikaveria. Sitte oisin kyllä mennä sisälle.

6.3.2 Hyvän isän kriteerit

Lasten listaamista hyvän isän kriteereistä muodostin viisi kuvauskategoriaa. Nämä kategoriat olivat: *isän yksilölliset piirteet, ajan viettäminen lapsen kanssa, velvollisuuksien hoitaminen, rajojen asettaminen ja muut*. Toisin kuin isien tehtävien kohdalla, hyvän isän kriteerien kategorioiden rajat eivät olleet yhtä tarkkarajaisia. Vaikka määritin kategorioille selkeät rajat, jouduin luokittelemaan joidenkin kategorioiden alle vastauksia, jotka olisivat käyneet myös toiseen kategoriaan.

Isän yksilölliset piirteet

Ensimmäisen kuvauskategoria on nimeltään *isän yksilölliset piirteet* ja tämä kuvauskategoria keräsi eniten mainintoja. Kategoriaan kuuluvien lasten mainitsemien piirteiden joukossa oli niin hyvältä isältä vaadittavia luonteenpiirteitä, kuin myös ulkoisia ja fyysisiä ominaisuuksia.

Useiden lasten vastauksissa kävi ilmi, että hyvän isän tulee olla kiva. Eräs lapsi tarkensi, että isän tulee olla kiva ennen kaikkea lasta kohtaan. Useamman maininnan luonteenpiirteistä keräsi myös kiltti. Eräs haastateltava kertoi, että hyvä isä on kiltti eläimille. Toinen kertoi hyvän isän olevan kiltti lapsia kohtaan ja kolmannen mukaan hyvä isä on kiltti kaikille. Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että hyvän isän tulee olla hellä. Ainoa ulkonäköön kohdistunut vaatimus on, ettei hyvällä isällä saa olla silmälaseja. Fyysisiin ominaisuuksiin liittyen eräs lapsi kertoi, että hyvän isän tulee olla vahva. Kyseinen lapsi myös perusteli mihin hyvä isä tarvitsee voimaa.

H: Minkälainen sinun mielestä on hyvä isä?

L1: Se on vahva.

H: Hyvän isän pitää olla vahva, niinkö?

L1: Nii... Että se lyö zombeja.

Tämän kuvauskategorian alle listatuista maininnoista vain yksi oli sellainen, jota ei voinut suoraan pitää luonteenpiirteenä tai fyysisenä ominaisuutena. Yksi lapsi kertoi, että hyvä isä on samanlainen kuin hänen oma isänsä. Kyseinen lapsi käytti omaa isäänsä kuvaillessa piirteitä kuten kiva ja kiltti. Samanlainen kuin oma isä- mainintaan voi ajatella yhdistyvän runsaasti sekä luonteenpiirteitä että muita ominaisuuksia. Kyseisen vastauksen antanut lapsi kertoi, että hänen isänsä esimerkiksi pelaa ja leikkii paljon lapsen kanssa. Tällä perusteella kyseinen maininta oli sopinut myös esimerkiksi *ajan viettäminen lapsen kanssa* -kategorian alaisuuteen.

Ajan viettäminen lapsen kanssa

Ajan viettäminen lapsen kanssa -kategoriasta muodostui lopulta kaikista suppein hyvän isän kriteerejä esittelevistä kuvauskategorioista. Mainintoja kategoriaan kertyi vain muutamia. Tämän voi ajatella johtuvan siitä, että jaottelin kategoriaan pelkästään lasten maininnat, joissa suoraan viitattiin isän ja lapsen yhteiseen toimintaan hyvän isän kriteerinä. Haastatteluissa oli mainintoja aktivitee-

teista, joista ei käy ilmi, olivatko ne lapsen kanssa toteutettavia vai eivät (esim. muut -kategorian alla oleva lenkkeily). Tällaiset maininnat päätyivät muihin kategorioihin.

Vaikka aineisto oli tämän kategorian osalta melko suppea, kertoi kolme lasta, että hyvän isän kuuluu viettää aikaa lapsensa kanssa. Näistä kaksi oli yleisiä mainintoja isän ja lapsen yhteisestä ajanvietämisestä, eivätkä ne sisältäneet tarkennuksia yhteisen ajan sisällöistä. Ainoa tarkennuksen tehnyt lapsi kertoi, että hyvä isä leikkii lapsen kanssa.

H: Eli millanen sinun mielestä on hyvä isä?

L8: Hmm... Joka leikkii mun kaa.

H: Eli sun mielestä hyvä isä on semmonen joka leikkii lapsen kanssa.

L: Mm.

Rajojen asettaminen

Rajojen asettaminen -kategoria sisältää aineistossa ilmenneet maininnat, jotka liittyivät rajojen asettamiseen ja niistä kiinni pitämiseen. Haastateltavista yksi kertoi, että hyvä isä ei määrää paljoa. Kurinpitoon liittyviä mainintoja tuli myös yksi. Sen mukaan hyvä isä korottaa välillä ääntä. Rajojen asettamista enemmän vastauksia saivat vapaudet, joita hyvän isän tulee antaa lapsille. Hyvän isän tulee kertoman mukaan esimerkiksi antaa lapsen ajaa mönkijällä ja leikkiä pallomeressä. Aineistossa oli myös maininta, jonka mukaan hyvän isän tulee tehdä kaikki, mitä lapsi pyytää.

Velvollisuuksien hoitaminen

Haastateltavat nimesivät lisäksi joitain isien velvollisuuksia, jotka eivät liittyneet rajojen asettamiseen tai ajan viettämiseen lasten kanssa. Yksi lapsi kertoi ruoan laittamisen kuuluvan hyvän isän velvollisuuksiin. Eräs velvollisuuksia kuvaavista maininnoista voi pitää sisältää hyvin paljon erilaisia velvollisuuksia. Tämän mukaan hyvän isän tulee tehdä isälle kuuluvia tehtäviä. Yksi kategorian maininnoista ei varsinaisesti liittynyt velvollisuuksien hoitamiseen, vaan

enemmänkin niiden hoitamatta jättämiseen: erään lapsen mukaan hyvä isä ei käy koskaan töissä. Kyseisen vastaus oli ristiriidassa hänen aiempiin vastauksiinsa, sillä hän kertoi, että isien tehtäviin kuuluu töissä käyminen.

H: -- Mitä sinun mielestä kuuluu isien tehtäviin? Mitä isien kuuluu tehdä?

L5: Käyä ainakii paljon töissä.

H: Eli isien kuuluu käyä paljo töissä.

L5: Nii, jos sitten saa paljo rahhaa ja pääsee jonnekkii reissuun vaikka.

H: Joo. Sekö kuuluu kaikille iselle?

L5: Ainakii meiän isille ja äitille. Minä haluisin mennä ulkomaille.

H: Joo, ehkä sinun isi tekee töitä siks, että pääsisitte taas ulkomaille. No minkälainen sinun mielestä on sitten hyvä isä?

L5: Semmonen, joka ei ikinä käy töissä.

Muut

Viimeinen kuvauskategoria pitää sisällään maininnat, jotka eivät olleet tarpeeksi laajoja omia kategorioitaan varten, mutta jotka eivät myöskään soveltuneet muihin kategorioihin. Tämän kategorian alle luokittelin kaksi toisistaan selvästi eroavaa mainintaa. Toisen maininnan mukaan hyvän isän tulee lenkkeillä. Vastauksesta ei käynyt ilmi, tuleeko hyvän isän lenkkeillä lapsensa kanssa vai yksin. Lenkkeilyn lisäksi tähän kategoriaan sisältyi maininta siitä, kuinka hyvän isän tulee omistaa mönkijä. Mönkijän omistamisen voi nähdä olevan yhteydessä rajojen asettaminen -kategoriassa esittelemääni mainintaan siitä, kuinka hyvä isä antaa lapsen ajaa mönkijällä.

7 POHDINTA

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tässä tutkimuksessa tavoitteenani oli saada tietoa isien ja lasten yhdessäolon sisällöistä ja lasten käsityksistä omiin isiinsä liittyen. Tämän lisäksi selvitin lasten käsityksiä isien tehtäviin ja hyvään isyyteen liittyen. Huolimatta siitä, että tutkimukseen osallistui suhteellisen pieni määrä lapsia, tutkimuksen tulokset olivat monipuolisia ja tukevat aiempien tutkimusten löydöksiä. Jotkut sisältöalueet herättivät lapsissa enemmän keskustelua kuin toiset, mikä näkyi aineiston laajuudessa ja painotuksessa.

Lasten käsitykset isistään olivat hyvin moninaisia ja keskenään erilaisia. Omasta isästä kertominen oli toisille lapsille selvästi helpompaa kuin toisille, minkä seurauksena vastausten laajuuksissa oli eroja. Osa lapsista pystyi kertomaan tarkkaan esimerkiksi isänsä ammatista, harrastuksista ja ulkonäöstä, kun taas toisille tämä oli huomattavasti haastavampaa. Näiden lisäksi lapset kuvailivat omien isiensä luonteenpiirteitä, tapaa näyttää tunteita sekä asioita, joista isät pitävät ja eivät pidä. Korhosen (2004) mukaan yksi isän tehtävistä on tarjota lapsilleen miehen malli ja miehinen samaistumisen kohde. Lasten käsitykset heidän omista isistään tarjoavat katsauksen siihen, millaisen esimerkin ja samaistumiskohteen isät tarjoavat lapsilleen. Tämän vuoksi käsitysten selvittäminen voi pitää merkityksellisenä.

Isien ja lasten yhdessäoloa käsittelevä aineiston osa muodostui lopulta kaikkein laajimmaksi. Yhdessäolon sisältöjä kerrottiin olevan erilaiset leikit ja pelit, ulkoilu, vapaa-ajan aktiviteetit, arjen askareet sekä hoiva ja huolenpito. Vaikka kyse oli vasta esikouluikäisistä lapsista, nousi haastatteluissa esiin myös sisältöjä, joita ei yleisesti mielletä pienten lasten toiminnaksi. Tällaisia sisältöjä olivat metsästäminen, mönkijällä ajaminen sekä remontointiin liittyvät askareet. Uuden tiedon tuottamisen näkökulmasta tutkimukseni merkittävimmät löydökset liittyivät juuri isien ja lasten yhdessäolon sisältöihin. Yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta sisällöt itsessään eivät olleet yllättäviä, mutta merki-

tyksellisiä niistä tekee se, että yhdessäolon sisältöjen tarkastelu on aiemmin ollut vähäistä. Isän merkitys voi näkyä läpi lapsen elämän (esim. Tamis-LeMonda ym. 2004; Guzzo 2011) ja yhdessäolon sisällöt todennäköisesti määrittävät sitä, millaiseksi isän merkitys lopulta muodostuu.

Tutkimuskirjallisuus isien ja lasten yhdessäolon sisällöistä on vähäistä ja tämän vuoksi vertailukohtien löytäminen on haastavaa. Löytämässäni kirjallisuudessa isien ja lasten yhdessäolon kerrottiin olevan äitien ja lasten yhdessäoloa stimuloivampaa fyysisesti (esim. Lamb & Lewis 2010; Paajanen 2006). Vaikka tutkimukseni ei mahdollista äitien ja isien vertailua asian suhteen, eivät isien ja lasten yhteisessä tekemisessä korostuneet fyysiset sisällöt. Fyysisten leikkien kanssa vähintäänkin tasavertaisesti olivat edustettuna rauhalliset leikit ja pelit.

Haastatteluissa lapset kertoivat perheillä olevan paljon yhteisiä ajanvietteitä, mutta tämän lisäksi lapsilla ja isillä on aktiviteetteja, joihin äidit eivät osallistu lainkaan. Lasten mukaan isät viettävät heidän kanssaan aktiivisesti aikaa ja osallistavat heitä erilaisiin aktiviteetteihin. Useat näistä aktiviteeteista olivat kodin ulkopuolella tapahtuvia. Tällaisia olivat esimerkiksi vierailut isän työpaikalle tai metsästysreissut. Tämän on linjassa Paquetten (2004, 198) havainnon kanssa siitä, että isät usein tutustuttavat lapsiaan ympäröivään maailmaan. Paquette (2004, 203) on todennut myös, kuinka lapsen pystyvyyden tunne erilaisissa tilanteissa voimistuu, jos lapselle mahdollistetaan turvallinen ympäristö omien rajojen kokeilemiseen. Haastattelemani lapset kertoivat tilanteista, joita voi pitää tällaisena rajojen koettelemisena. Yksi tällainen on mönkijällä ajaminen, joka vaikutti lapsen kertoman mukaan olevan hänelle hyvinkin tuttua. Tämä tapahtui isän seurassa, eli tilanteessa, jonka voisi olettaa olevan turvallinen. On mahdollista, että tässä tilanteessa isä on toiminnallaan tukenut lapsen minäpystyvyyden kehitystä.

Isille kuuluvien tehtävien sisällöistä oli löydettävissä yhtymäkohtia aiempaan tutkimustietoon. Vaikka Hietasen ym. (2013) tutkimuksen osallistujat olivat vanhempia kuin omassa tutkimuksessani, oli vastauksissa paljon samankaltaisuuksia, eikä varsinaisia ristiriitoja tulosten väliltä ollut löydettävissä. Tutki-

mani lapset listasivat iselle kuuluviin tehtäviin ajan viettämisen lapsen ja perheen kanssa, kuten myös Hietasen ym. (2013) tutkimuksen osallistujat. Molempien tutkimusten osallistujat kertoivat isien tehtäviin kuuluvan esimerkiksi lapsen puolustamisen ja yleisen huolenpidon. Näiden lisäksi yhtäläisyyksiä löytyi kotitöiden tekemisen suhteen: molempien tutkimusten osallistujat listasivat iselle kuuluviin tehtäviin kotitöiden tekemisen. Neljäs tutkimusten yhtymäkohdista oli molemmissa esiintynyt maininta isän velvollisuudesta töissä käymiseen.

Aivan kuten Hietasella ym. (2013), myös omassa tutkimuksessani esiintyi ristiriitaa isän töissä käynnin ja perheen kanssa ajan viettämisen väliltä. Yksi haastattelemistani lapsista nimesi isälle kuuluviin tehtäviin töissä käymisen, mutta kertoi myöhemmin hyvän isän ominaisuuksia kysyttäessä, ettei hyvä isä käy lainkaan töissä. Vaikka vastaavanlaiset ristiriidat vastauksissa olivat vähäisiä, kuvaa tämä mielestäni hyvin sitä, kuinka ristiriitaisia vaatimuksia isät voivat kohdata. Yksi merkittävimmistä isien kohtaamista haasteista on juuri työ- ja perhe-elämän yhdistäminen (ks. Marsiglio & Roy 2012).

Ennestään saatujen tulosten vahvistamisen lisäksi tutkimukseni tarjosi myös yksittäisiä uusia löydöksiä esimerkiksi isälle kuuluviin tehtävistä liittyen. Siinä missä Hietasen ym. (2013) sekä Valkosen (2006) tutkimuksissa raportoitiin vain isien tehtävistä ja velvollisuuksista, jotka liittyivät tavalla tai toisella lapseen, omassani ilmeni myös niitä, jotka eivät liittyneet lainkaan lasten kasvatamiseen. Tällainen oli esimerkiksi maininta vessassa käymisestä. Koen tärkeäksi mainita sen, että lapset listasivat isien tehtäviä, jotka eivät varsinaisesti liittyneet isyyteen. Näiden mainintojen voi ajatella kertovan siitä, että lapset ymmärtävät isän ”oman ajan” arvon. Isää ei siis pidetä pelkästään isänä, vaan myös yksilönä, jonka elämään mahtuu sisältöjä myös isälle kuuluvien tehtävien ulkopuolella. Tämä löydös kytkeytyy mielestäni hienosti pinnalla olevaan individualistiseen näkemykseen yhteiskunnasta, jossa yksilön oma aika, hyvinvointi ja itsestä huolehtiminen korostuvat.

Lista hyvän isän kriteereistä oli suurimmalla osalla lapsista lyhyt. Haastatellut nimesivät hyvän isän piirteiksi erilaisia yksilöllisiä piirteitä, kuten luonteenpiirteitä ja fyysisiä ominaisuuksia. Valkosen (2006) tutkimuksessa hyvän vanhemman kuvailussa käytettiin samankaltaisia luonteenpiirteitä kuin omassa tutkimuksessani. Haastattelemini lasten mukaan hyvän isän tulee viettää aikaa lapsensa kanssa ja tämän lisäksi isille kerrottiin kuuluvan velvollisuuksia, kuten ruoan laittaminen. Haastattelemani lapset kertoivat, että hyvä isä ei rajoita liikaa, vaan antaa lapselle vapauksia. Vastaavanlaisia tuloksia saatiin Valkosen (2006) tutkimuksessa, mutta hänen tutkimuksensa osallistujat odottivat hyvältä vanhemmalta myös kurinpitoa ja rajojen asettamista. Omassa tutkimuksessani esiintyi vain yksi kurinpidollinen kriteeri hyvälle isälle: hyvä isä korottaa ääntä. On myös mahdollista, että tulkitsin äänen korottamisen virheellisesti kurinpidolliseksi toimeksi, sillä kyseinen lapsi ei kertonut äänen korottamisen liittyvän kurinpitoon. Hyvän isän kriteereihin muodostui myös kategoria *muut*, joka sisälsi maininnat lenkkeilystä ja mönkijän omistamisesta.

Useat tutkimuksessa ilmenneistä hyvän isän kriteereistä olivat varmasti yhteydessä haastateltujen lasten omiin isiin ja heidän toimintaansa. Mönkijän omistaminen on esimerkki tällaisesta hyvän isän kriteeristä, joka tulee hyvin todennäköisesti omalta isältä. Varmasti myös isälle kuuluviin tehtäviin listattiin asioita, joita lasten oman isät tekevät. Oman isän tarjoaman mallin pohjalta rakennetaan käsitystä maskuliinisuudesta ja isästä roolimallina (Huttunen 2001, 183; Guzzo 2011), ja tämän vuoksi on ymmärrettävää, jos vastaajat käyttivät omaa isää eräänlaisena ”onnistuneen isän mittarina”.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimushaasteet

7.2.1 Tutkimuksen luotettavuus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuuden pohtiminen jatkuu läpi tutkimusprosessin (Eskola & Suoranta 1998, 151). Näin tapahtui myös omassa tutkimuksessani. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin kriteereistä tutkimuksen eri vaiheissa käytetään eri määrittelyissä eri termejä. Tynjälän (1991, 390)

esittelemä Lincolnin ja Guban (1985) kriteeristö tutkimuksen luotettavuuden arviointiin sisältää neljä tekijää, joita ovat vastaavuus, siirrettävyys, tutkimustilanteen arviointi ja vahvistettavuus. Hyödynnän tutkimukseni luotettavuuden arvioinnissa Lincolnin ja Guban (1985) kriteerejä, koska koen niiden sopivan parhaiten oman tutkimukseni luotettavuuden tarkasteluun.

Ensimmäinen luotettavuuden kriteereistä on vastaavuus (*credibility*). Vastaavuuden toteutumiseksi tutkijan on kyettävä osoittamaan luomiensa rakenteiden vastaavan mahdollisimman tarkasti alkuperäisiä konstruktioita. (Tynjälä 1991, 390.) Valitsin tutkimukseni haastateltavat siten, että heiltä keräämäni aineiston avulla on mahdollista kuvata ilmiötä ja haastateltavien kokemaa todellisuutta mahdollisimman tarkasti. Tästä syystä haastateltaviksi valikoitui lapsia, joiden kielelliset taidot sekä ymmärrys olivat tasolla, jota ilmiöstä kertominen vaatii. Tämän lisäksi haastateltavilta vaadittiin olemassa olevaa isäsuhdetta, joko biologisen isän tai vaihtoehtoisesti isähahmon kanssa.

Seuraava kriteeri on siirrettävyys (*transferability*). Nimensä mukaisesti tällä viitataan siihen, kuinka helposti tutkimus on siirrettävissä toiseen kontekstiin. Tämän mahdollistamiseksi tutkijan tulee kuvata tutkimuksen kulkua ja aineistoaan kattavasti. (Tynjälä 1991, 390.) Olen pyrkinyt kuvaamaan tekemiäni ratkaisuja sekä perusteluja niiden taustalla tutkimuksen toteuttamista kuvaavissa luvuissa. Vaikka näitä noudattamalla omani kaltainen tutkimus olisi mahdollista toteuttaa toisessa kontekstissa, saatavat tulokset poikkeaisivat todennäköisesti omistani. Yhtenä osatekijänä tälle on haastattelijan merkitys. Jokainen haastateltaja vie haastattelua eteenpäin omalla tavallaan ja painottaa tiettyjä sisältöjä, mikä vaikuttaa kerätyn aineiston sisältöön (ks. Patton 2002, 566).

Haastateltujen määrä oli tutkimuksessani melko vähäinen, eikä aineiston voi ajatella olevan riittävän laaja yleistettävissä olevan tiedon saavuttamiseksi. Laadullisten tutkimusten tapaan oman tutkimukseni perimmäinen tarkoitus ei ollut yleistettävissä olevan tiedon saavuttaminen, vaan uuden ymmärryksen luominen ja isyyden ilmiön kuvaileminen (ks. Tynjälä 1991, 390; Vaismoradi ym. 2016, 100). Tästä johtuen tutkimukseni luotettavuuden arvioiminen tulosten yleistettävyyden näkökulmasta ei ole antoisaa. Tästä huolimatta aineiston

kokoa on aiheellista tarkastella kriittisesti. Aineistoa voi pitää riittävänä silloin, kun uudet haastateltavat eivät tuota tutkimusongelmaan liittyvää uutta tietoa, vaan sisällöt alkavat toistua (Eskola & Suoranta 1998, 47). Oman tutkimusongelmani suhteen aineiston riittävyden pohtiminen on haastavaa, sillä lasten omista isistä puhuttaessa jokainen haastattelu käsitteli ikään kuin eri ilmiötä. Tutkittavia lisäämällä olisin varmasti saanut isyyden ilmiöstä paljon enemmän tietoa, mutta koen keräämäni aineiston vastaavan tutkimuskysymyksiini riittäväällä tavalla.

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa käytettävistä kriteereistä kolmas on vahvistettavuus (*confirmability*), joka kuvaa aineiston neutraalisuutta. Neutraalisuuteen on mahdollista päästä varmistamalla tutkimuksen tulosten totuusarvo. (Tynjälä 1991, 392.) Neutraalisuuden saavuttamiseksi omien ennakoasenteiden ja -oletusten tunnistaminen on tärkeää (Patton 2002, 566). Omassa tutkimuksessani tämän merkitys korostui, sillä haastateltavat lapset olivat minulle ennestään tuttuja, mikä loi ennakko-oletuksia haastatteluiden sujumisesta ja sisällöistä. Tämän vuoksi jouduin kiinnittämään erityistä huomiota siihen, etten johdattele lasta vastaamaan omien oletusteni mukaisesti. Koen onnistuneeni tässä hyvin, lukuun ottamatta joitain yksittäisiä tilanteita. Esimerkiksi eräässä tilanteessa kysyin lapselta, kokeeko hän isänsä olevan tavallisen mittainen. Tämän sijaan olisin voinut muotoilla kysymyksen siten, että lapselle tarjoutuu tilaisuus kertoa omin sanoin, millaiseksi hän kokee isänsä pituuden.

Myös aineiston analyysin ja tulosten vahvistettavuuden arviointi on tärkeää. Tämän vuoksi itseni lisäksi myös ulkopuoliset tarkastajat ovat arvioineet tulosteni vahvistettavuutta (ks. Tynjälä 1991, 392). Laadullisessa tutkimuksessa tutkija itse luo tutkimusasetelman, jonka jälkeen myös tulkitsee tätä (ks. Tuomi & Sarajärvi 2009 136) ja tästä syystä neutraaliuden saavuttamista voidaan pitää mahdottomana.

Viimeinen luotettavuuden kriteeri on tutkimustilanteen arviointi. Tutkimustilanteen arvioinnilla (*dependibility*) tarkoitetaan sitä, että tutkija kykenee huomioimaan tutkimuksen toteuttamisesta tai ilmiöstä johtuvat tekijät, jotka voivat vaikuttaa tutkimukseen (Tynjälä 1991, 391). Haastateltavat olivat minulle

entuudestaan tuttuja, minkä koen tehneen haastattelutilanteesta helpomman lapsille. Uskon, että lapset pystyivät kertomaan avoimemmin omasta isästään ja isäsuhteen sisällöistä, kuin tilanteessa, jossa haastattelijaksi olisi ollut heille vieras. Tiedostan kuitenkin sen, että haastattelutilanne itsessään on voinut osaltaan vaikuttaa lasten vastauksiin esimerkiksi niiden laajuuden ja totuudenmukaisuuden suhteen. Haastattelutilanteessa lapsi voi esimerkiksi kokea ”velvollisuudekseen” vastata, jonka seurauksena vastaukset voivat olla vääristyneitä. Välttääkseni tämän, tein haastattelujen aluksi lapsille selväksi, että vastaaminen on täysin vapaaehtoista, eikä kysymyksiin ole väärää vastauksia. Haastattelutilanteen onnistumiseksi pyrin luomaan kysymysrunгон, joka tarjoaa vastaajille mahdollisuuden kertoa ilmiöstä avoimesti sekä johdatella haastattelun etenemistä haluamallaan tavalla. Samanaikaisesti halusin luoda yksittäisistä kysymyksistä tarpeeksi spesifejä ja selkeitä, jotta saavuttaisin tutkimukseni kannalta merkittävää tietoa ja lasten olisi helppo vastata kysymyksiin.

Laadullinen tutkimus mahdollistaa sen, että tutkija voi kulkea ”edestakaisin” aineiston ja sen analyysin, sekä siitä tehtyjen tulkintojen ja kirjoitetun tekstin välillä (Eskola & Suoranta 1998, 151). Tällainen edestakaisin kulkeminen oli myös suuressa osassa omassa tutkimuksessani ja koen sen lisänneen tutkimukseni luotettavuutta merkittävästi. Palasin useita kertoja jo kirjoittamaani tekstiin korjatakseni väärinä pitämiäni tulkintoja tai korjatakseni analyysivaiheessa tekemiäni ratkaisuja, jotta aineistosta luomani tulkinnat vastaisivat mahdollisimman hyvin todellisuutta. Tutkimukseni eri vaiheissa sain palautetta useilta eri henkilöiltä ja tein muutoksia saadun palautteen pohjalta.

Lukijan näkökulmasta katsottuna tutkimuksen luotettavuuden tarkastelua ohjaa ajatus siitä, onko tutkimuksessa esitetty asia uskottavaa eli sellaista, jota voi itse pitää *totuutena* (Eskola & Suoranta 1998, 151). Tynjälä (1991, 390) kertoo, kuinka tutkimustulosten siirrettävyyden suhteen vastuu arvioimisesta on itse tutkijan lisäksi lukijalla. Mielestäni tätä ajatusta voi soveltaa kattamaan koko tutkimusta; lopullinen vastuu tutkimuksen luotettavuuden arvioinnista on lukijalla ja tutkimuksen toteuttajan tulee tarjota välineet luotettavuuden arvioimiseen.

7.2.2 Jatkotutkimushaasteet

Toteuttamani tutkimus tuotti tietoa lasten käsityksistä isiin ja isyyteen liittyen. Lisäksi tutkimukseni avasi isien ja lasten yhdessäolon sisältöjä. Jatkossa vastaavanlaisten aihealueiden tutkiminen suuremmassa mittakaavassa olisi mielenkiintoista, sillä näitä selvittävä kotimainen tutkimus on vielä toistaiseksi vähäistä. Sen lisäksi, että aihealueita selvitettäisiin laajemmin, myös tutkittavien joukon laajentaminen voisi avata uusia näkökulmia ilmiöön.

Isiin ja isyyteen kohdistuvia käsityksiä on selvitetty useissa tutkimuksissa, mutta eri tahojen käsityksiä vertailevaa tutkimusta tai kirjallisuutta on haastava löytää. Esimerkiksi keskustelu hyvästä isyydestä vaatisi onnistuakseen useiden eri tahojen näkökulman kuulemista aiheeseen liittyen. Ajatus siitä, että yksittäinen taho voisi ”määrittää” hyvän isyyden kriteerit, on mielestäni absurdi. Oma tutkimukseni lähestyi ilmiötä selvittämällä esiopetusikäisten lasten käsityksiä aiheesta, mutta arvokasta lisätietoa voisivat tuottaa muun muassa äidit, isät, eri ikäiset lapset tai päätöksentekijät.

Kuten aiemmissa tutkimuksissa on käynyt ilmi, isien vaikutuksia lasten kehitykseen ilmenee useilla osa-alueilla. Sen sijaan yhdessäolon sisältöjen yhteyttä tiettyihin kehityksen alueisiin on selvitetty vain vähän. Jos sisältöjä selvitettäisiin lasten lisäksi myös isiltä kerättyä aineistoa hyödyntäen, olisi mahdollista luoda entistä laajempi kuva yhdessäolon sisällöistä ja määrästä. Laajempi selvitys sisällöistä voisi osaltaan olla mahdollistamassa yksittäisten yhdessäolon sisältöjen spesifejä vaikutuksia lasten kasvuun ja kehitykseen. Lapsuudessa näkyvien vaikutusten lisäksi, isien ja isyyden vaikutuksista lapsen myöhempään elämään olisi mielenkiintoista saada lisää tietoa. Pitkittäistutkimus isien vaikutuksista voisi tuottaa tietoa esimerkiksi siitä, onko lapsuudessa näkyviä isyyden positiivisia vaikutuksia mahdollista havaita vielä aikuisuudessa. Jatkotutkimuksen tekeminen on arvokasta, sillä varmasti suuri osa isien ja isyyden vaikutuksista lasten kehitykseen on vielä selvittämättä. Tarkempi tieto vaikutuksista voi olla merkityksellistä esimerkiksi päätöksenteon kannalta.

LÄHTEET

- Aalto, I. 2004. Perinteisestä uuteen? Isyyden muutuskertomusta purkamassa. Teoksessa: I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.) Isäkirja. Keuruu: Vastapaino, 65–88.
- Alanen, L. 2009. Johdatus lapsuudentutkimukseen. Teoksessa: L. Alanen & K. Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 9–30.
- Alasuutari, M. 2009. Kasvatusinstituutiot lapsuuden rakentajina. Teoksessa: L. Alanen & K. Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 54–69.
- Baxter, J. & Smart, D. 2010. Fathering in Australia among couple families with young children: Australian Institute of Family Studies.
- Carlson, J. 2006. Family Structure, Father Involvement, and Adolescent Behavioral Outcomes. *Journal of Marriage and Family* 68(1), 137–154.
- Eerola, P. & Huttunen, J. 2011. Metanarrative of the "New Father" and Narratives of Young Finnish First-Time Fathers. *Fathering*, 9(3), 211–231.
- Eerola, P. & Mykkänen, J. 2014. Isyykokemusten jäljillä. Teoksessa: P. Eerola & J. Mykkänen. Isän kokemus. Helsinki: Gaudeamus, 7–18.
- Eerola, P. 2014. Nurturing, breadwinning and upbringing: Paternal responsibilities by Finnish men in early fatherhood. *Community, work and family*, 17(3), 308–324.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Vastapaino.
- Gray, P.B. & Anderson, K.G. 2015. The Impact of Fathers on Children. University of Nevada.
- Guzzo, K. B. 2011. New father's experiences with their own fathers and attitudes towards fathering. *Fathering* 9(3), 268–290.
- Hakala, J. T. 2018. Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa: R. Valli (toim.) 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 – Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 11–23.
- Halme, N. 2009. Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo: Yhdessäoloa, isänä toimimiseen liittyvää stressiä ja isän tyytyväisyyttä parisuhteessa kuvaavan rakenneyhtälömallin kehittäminen ja arviointi. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

- Helavirta, S. 2007. Lasten tutkimushaastattelu. Metodologista herkistymistä, joustoa ja tasapainottelua. *Yhteiskuntapolitiikka* 72(6), 629–640.
- Hietanen, R., Määttä, K. & Uusiautti, S. 2013. Virtuoso ideal daddy: Finnish children's perceptions of good fatherhood. *Early Child Development and Care* 183 (12), 1827–1840.
- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat: Hoiva-isiä, etä-isiä ja ero-isiä. Juva: PS-kustannus.
- Huusko, M. & Paloniemi, S. 2006. Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. Teoksessa: *Kasvatus* 37(2), 162–173.
- Jessee, V. & Adamsons, K. 2018. Father Involvement and Father-Child Relationship Quality: An Intergenerational Perspective. *Parenting, science and practice* 18(1), 28–44.
- Karlsson L. 2010. Lapsinäkökulmainen tutkimus ja aineiston tuottaminen. Teoksessa: K. P. Kallio, A. Ritala-Koskinen, & N. Rutanen, (toim.) *Missä lapsuutta tehdään?* Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 106, 121–141.
- Karlsson, L. 2008. Lasten osallisuus – lapsinäkökulmainen toiminta, päätöksenteko ja tutkimus. Teoksessa *Lapsella on oikeus osallistua. Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2008. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008: 20.* Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, 70–76. <http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2014/12/Vuosikirja-2008.pdf> [Viitattu 4.11.2019]
- Kekäle, J., & Eerola, P. (2014). Isyyden tarinamarkkinoilla. Teoksessa: P. Eerola, & J. Mykkänen (toim.), *Isän kokemus.* Helsinki, Finland: Gaudeamus, 19–31.
- Kela. 2019. Vanhempainraha. <https://www.kela.fi/vanhempainraha> [Viitattu 17.10.2019]
- Koivisto, M. & Toivonen, T. 2019. Puolueet haluavat isät kotiin lapsia hoitamaan – äitien työllisyyteen perhevapaaudistuksella olisi kuitenkin vain pieni vaikutus. *Yle* 29.1.2019. <https://yle.fi/uutiset/3-10617697> [Viitattu 4.5.2020]
- Kolehmainen, J. 2004. Osallistuva isä- muuttuva mies? Teoksessa: I. Aalto & J. Kolehmainen. *Isäkirja.* Keuruu: Vastapaino, 89–108.
- Korhonen, M. 2004. Työssäkäyvä isä: Mitä yksi epätavallinen tarina paljastaa perhepiirin kätkeyistä ”sukupuolisopimuksista”? Teoksessa: I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.) *Isäkirja.* Keuruu: Vastapaino, 245–270.

- Kuula, A. 2015. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laflamme, D., Pomerleau, A. & Malcuit, G. 2002. A Comparison of Fathers' and Mothers' Involvement in Childcare and Stimulation Behaviors During Free-Play with Their Infants at 9 and 15 Months Teoksessa: *Sex Roles* 47, 507–518.
- Lamb, M. E. & Lewis, C. 2010. The development and significance of father-child relationship in two parent families. Teoksessa: M. E. Lamb. 2010. The role of the father in child development. Hoboken, N.J.: Wiley, 94–153.
- Lamb, M. E. 2010. How do fathers influence children's development? Let me count the ways. Teoksessa: M. E. Lamb (2010). The role of the father in child development. Hoboken, N.J.: Wiley, 1–26.
- Lamb, M. E., Hwang, C.-P., Frodi, A. M., & Frodi, M. 1982. Security of mother- and father-infant attachment and its relation to sociability with strangers in traditional and nontraditional Swedish families. *Infant Behavior and Development*, 5(2–4), 355–367.
- Marsiglio, W. & Roy, K. 2012. Nurturing dads. Social initiatives for contemporary fatherhood. New York: Sage.
- Marton, F. 2005. Phenomenography: A research approach to investigating different understandings of reality. Teoksessa: R.R. Sherman & B.W. Rodman. Explorations in ethnography series. *Qualitative research in education: Focus and methods*. Routledge Falmer: London and New York, 140–160.
- Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2012. Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. *Perhebarometri 2012*. Helsinki: Väestöliitto.
- Milner, S. & Chawla-Duggan, R. 2018. Using visual technologies: young children's perspectives on fathers. Teoksessa: E. Dermott & C. Gatrell. *Fathers, families and relationships: Researching Everyday Lives*. Bristol University Press, 131–150.
- Mykkänen, J. & Aalto, I. 2010. Uusia avauksia. Teoksessa: J. Mykkänen & I. Aalto. *Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset: Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa*. Nuorisotutkimusseura. *Verkojulkaisuja* 34, 77–80.
- Niikko, A. 2003. Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- O'Brien & Moss. 2010. Fathers, work and family policies in Europe. Teoksessa: M. E. Lamb. The role of the father in child development. Hoboken, N.J.: Wiley, 551–577.

- Paajanen, P. 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoivaisä. Alle 3-vuotiaiden esi-
koululasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Väestöntutkimuslai-
tos Katsauksia E 24/2006. Helsinki: Väestöliitto.
- Pancsofar, N. & Vernon-Feagans, L. 2006. Mother and father language input to
young children: Contributions to later language development. *Journal of
Applied Developmental Psychology* 27(6), 571–587.
- Paquette, D. 2004. Theorizing the Father-Child Relationship: Mechanisms and
Developmental Outcomes. *Human Development*, 47(4), 193–219.
- Patton, M. Q. 2002. *Qualitative research & evaluation methods* (3rd ed.). Thou-
sand Oaks: Sage.
- Pietiläinen, M. & Attila, H. 2018. Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen perhei-
den työnjaossa ja päätöksenteossa. Teoksessa: H, Attila, M. Pietiläinen, M.
Keski-Petäjä, P. Hokka & M. Nieminen. *Tasa-arvobarometri 2017. Sosiaali-
ja terveysministeriön julkaisuja* 8/2018, 96–112.
- Power, T. G. & Parke, R. D. 1983. Patterns of mother and father play with their
8-month-old infant: A multiple analyses approach. *Infant Behavior and
Development* 6(4), 453–459.
- Raittila, R., Vuorisalo, M. & Rutanen, N. 2017. Lasten haastattelu. Teoksessa: M.
Hyvärinen, P. Nikander & J. Ruusuvuori (toim.) *Tutkimushaastattelun kä-
sikirja*. Tampere: Vastapaino, 268–289.
- Sarkadi, A., Kristiansson, R., Oberklaid, F. & Bremberg, S. 2008. Fathers' invol-
vement and children's developmental outcomes: a systematic review of
longitudinal studies. *Acta Paediatrica* 97(2), 153–158.
- Sriram, R. 2012. Who is an 'Ideal' Father? Father, Mother and Childrens ' Views.
Psychology and Developing Societies 24(2), 205–237.
- STT. 2018. Isyysvapaaudistus ei juuri lisännyt isien vapaiden käyttöä, kertoo
Kela. <https://www.ksml.fi/paikalliset/2416058> [Viitattu 3.4.2020]
- Tamis-LeMonda, C. S., Shannon, J. D., Cabrera, N. J. & Lamb, M. E. 2004. Fat-
hers and Mothers at Play With Their 2- and 3-Year-Olds: Contributions to
Language and Cognitive Development. *Child Development*, 75(6), 1806-
1820.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2021. Perhevapaajärjestelmä ja korvaukset.
[https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-
hankkeet/perhevapaatutkimus/perhevapaajarjestelma-ja-korvaukset](https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/perhevapaatutkimus/perhevapaajarjestelma-ja-korvaukset) [Vii-
tattu 24.4.2021]

- Tilastokeskus/Suomen virallinen tilasto (SVT). 2017. Vapaa-ajan osallistuminen. Helsinki: Tilastokeskus.
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa.
https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf [Viitattu 19.9.2020]
- Tynjälä, P. 1991. Kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien luotettavuudesta. Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja. Kasvatus 22(5), 387–398.
- Vaismoradi, M., Jones, J., Turunen, H., & Snelgrove, S. 2016. Theme development in qualitative content analysis and thematic analysis. *Journal of Nursing Education and Practice* 6(5), 100–110.
- Valkonen, L. 2006. Millainen on hyvä äiti tai isä? Viiden- ja kuudesluokkalaisten lasten vanhemmuuskäsityksiä. Jyväskylän yliopisto. *Jyväskylä Studies In Education, Psychology and Social Research*.
- Virtanen, A. 2018. Teemu Pukki kertoo, mikä teki hänestä lopulta paremman pelaajan – yksi tekijöistä on isyys. *Helsingin Sanomat*. 15.11.2018.
<https://www.hs.fi/urheilu/art-2000005900966.html> [Viitattu 19.4.2020]
- Vuori, J. 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa: I. Aalto & J. Kolehmainen. Isäkirja. Keuruu: Vastapaino, 29–63.
- Yarrow, L. J., MacTurk, R. H., Vietze, P. M., McCarthy, M. E., Klein, R. P., & McQuiston, S. 1984. Development course of parental stimulation and its relationship to mastery motivation during infancy. *Developmental Psychology*, 20(3), 492–503.
- Yogman, M. W., Kindlon, D. & Earls, F. 1995. Father involvement and cognitive/behavioral outcomes of preterm infants. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry* 34(1), 58–66.

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupalomake haastateltaville

Isyys lasten silmin- Pro Gradu-tutkimus

Tutkimuslupalomake tutkimuksen osallistujalle

Tutkimuksessani selvitän lasten käsityksiä iseihin ja isyyteen liittyen. Tutkimus toteutetaan haastattelemalla lapsia ja haastattelut äänitetään. Haastattelun kysymykset liittyvät siihen, millainen sinun oma isäsi on, mitä teette isäsi kanssa ja millaisia isät yleisesti ovat tai millaisia heidän kuuluisi olla.

Haastateltavan nimi: _____

Rastita haluamasi vaihtoehto:

Haluan osallistua tutkimukseen

En halua osallistua tutkimukseen

Aika ja paikka _____

Lapsen allekirjoitus _____

Liite 2. Tutkimuslupalomake lasten vanhemmille

Isyys lasten silmin- Pro Gradu-tutkimus

Tiedote tutkimuksesta ja tutkimuslupalomake lapsen vanhemmille (erityisesti isille tai isähahmoille)

Tutkimus käsittelee isyyttä ilmiönä lasten näkökulmasta katsottuna. Tutkimuksellani pyrin selvittämään lasten käsityksiä isistä ja isyydestä, sekä lasten omien isäsuhteiden ominaislaatuista ja niiden piirteitä. Haastattelu sisältää kysymyksiä esimerkiksi siitä, mitä lapset tekevät yhdessä isiensä kanssa ja millaisena he näkevät oman isänsä. Kysyn myös sitä, millainen on lapsen mielestä hyvä isä ja mitä isien tehtäviin yleisesti kuuluu. Kerään aineiston haastattelemalla lapsia yksi kerrallaan. Haastattelut pidetään marraskuun lopulla ja Joulukuun alkupuolella. Haastattelun lapsia joustavasti esikoulupäivien aikana. Haastattelut ovat kestoaltaan noin 15 minuuttia.

Ohessa lupahakemus teille vanhemmille. Palauttakaa lomake täytettynä ryhmän työntekijälle. Lupa tutkimuksen toteuttamista varten on hankittu vaadittavilta tahoilta, eli tässä tapauksessa päiväkodin johtajalta ja ryhmän työntekijöiltä. Vanhemmilta saatavan luvan lisäksi kysyn suostumuksen myös lapsilta ennen haastattelujen toteuttamista.

Haastattelujen avulla kerättyä aineistoa hyödynnetään vain tätä tutkimusta varten ja aineistot poistetaan niiden analysoinnin jälkeen. Kerätty tieto on vain tutkijan käytössä. Tietoa säilytetään, käsitellään ja raportoidaan sellaisessa muodossa, ettei yksittäistä lasta voida siitä tunnistaa. Haastatteluaineistosta päätyy julkaistavaan tutkimukseen yksittäisiä lainauksia, joista on poistettu kaikki tekijät, joista haastateltava tai haastatteluissa esiintyneet henkilöt voisi tunnistaa.

Jos joku jäi mietityttämään, niin vastaan mielelläni kysymyksiin sähköpostilla.

Ystävällisin terveisin Raino Hakkarainen, Varhaiskasvatustieteen maisteriopiskelija

raino.o.hakkarainen@student.jyu.fi

Tutkimuksen nimi: Isyys lasten silmin

Lapsen nimi: _____

Rastita haluamasi vaihtoehto:

- Lapseni saa halutessaan osallistua tutkimushaastatteluun
- Lapseni ei saa osallistua tutkimushaastatteluun

Aika ja paikka

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys

Toimitan valmiin tutkimuksen päiväkodille kirjallisena ja sähköisesti, mutta voin myös halutessanne lähettää linkin valmiiseen tutkimukseen julkaisun jälkeen sähköpostilla.

Sähköpostiosoite (vapaaehtoinen)

Liite 3. Haastattelurunko

Tutkimuskysymys 1: Millaisena lapset käsittävät oman isänsä?

Kerro millainen sinun isäsi on?

- Millainen isäsi on luonteeltaan?
- Miltä sinun isäsi näyttää?
- Mistä isäsi tykkää? Mitä isäsi tykkää tehdä?
- Mistä isäsi ei tykkää? Mitä isäsi ei tykkää tehdä?
- Mitä isäsi harrastaa?
- Mitä isäsi tekee silloin kun olet päiväkodissa? (Mitä isäsi tekee työkseen?)

Haluatko kertoa vielä jotain muuta isästäsi?

Tutkimuskysymys 2: Mitä lapset kertovat tekevänsä isiensä kanssa?

Mitä teette yhdessä isän kanssa?

- Aamuisin? Iltaisin? Viikonloppuisin? Lomalla?
- Silloin kun olette kahdestaan?
 - Kotona?
 - Muualla?
- Silloin kun olette koko perheen kanssa?
 - Kotona?
 - Muualla?

Haluatko vielä kertoa mitä muuta teette isän kanssa?

Tutkimuskysymys 3: Millaisia käsityksiä lapsilla on isien tehtävistä ja millainen heidän mielestään on hyvä isä?

Mitä sinun mielestäsi kuuluu isien tehtäviin?

Millainen on mielestäsi hyvä isä?